

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

Leto IV - Cena 15 lir - 6 jugolir - 2.50 din

T R S T petek, 26. marca 1948

DANES OB 18 URI
KOMEMORACIJA PADLIH
v ul. M. D'Azeglio
in ob isti uri
v rikarni pri Sv. Soboti
v okviru svetovnega mladinskega tedna.
Poština plačana v gotovini
Spedizione in abbon. postale
Štev. 855

TO JE NJIHOV CILJ

Ze takoj v našem prvem komentaru tristranskega predloga smo poudarili, da anglo-ameriški imperializem ni do tega, da bi zapustili naše meje, v katerem so se zasidrali prav tako kakor po vseh drugih znanjih vojnih vojakov. Iz Egipta se umikajo na primer iz nekaj let, pa so še vedno tam. Iz Palestine prav tako, čeprav so se pridružili na vse pretege, da jo bodo iz zasede zapustili, ker imajo preveč težav. In sami so napravili predlog za njeno delitev, na kar je pristala tudi Sovjetska zveza. Pred šestimi dnevi pa so naenkrat spremeni- li svojo politiko in prekinili s dek za delitev, — tako da o zapuščanju te dežele ni več govora. Vse je bilo le pesek v oči.

Na ta način so v 24 urah kar trikrat prekršili odloke organizacije združenih narodov:

1. Poveljniki ameriškega področja Nemčije general Clay oploh ni hotel poročati o londonskih sklepih, ki so jih lede Nemčije sprejele tri zapad- ne veslice.

2. Opustili so delitev Pale- stine.

3. Predložili so priključitev Trsta Italiji.

Vse tri kršitve pa imajo isti cilj: Ostati s svojimi vojaškimi silami tam, kjer so in ne dovo- lijo, da bi si ljudstva, ki so jim zadržali, vladala sama. Z vse- mi tremi kršitvami pa so postali Sovjetsko zvezo pred izvr- ženja dejstva. Tako početje je zelo podobno Hitlerjevemu, ki so mu bili mednarodni dogo- vori le kos papirja in ki je na podoban način ogrožal mir in zvezno vojno.

Va okvir njihove politike spada torej tudi Trst. Najprej so cest kot bomba vržili, nato pa se je kaj kmalu javil gen- eral Airey in huronsko veselo izjavil, da je bil Trst, ki so ga imeli v Bevinovi izjavi — ker apetit prihaja z jedjo — ne nekaj več. Tako računajo: Gen. Airey ima prav, ker priključitev se ne bo mogla iz- vesti vse dolge, dolge Italije ne bo mogla braniti sama svo- jih mej, ker ji vojaške kontin- gente omejuje mirovna pogo- da. Zato treba menjati mirov- no pogodbo tudi v tem pogledu in to tudi ne dvomijo, in me- nijo, da je le vprašanje časa. Do tedaj bodo seveda ostali Italiji Anglo-ameriški zaradi naravne pred nim kolte cor- tina, čeprav se general Airey na tem koščku ne počuti prav prijetno. Ker pa je izjavil, da ni res, mu pa morajo verjeti. Nato dodajajo: «Verjamemo, da smo s tem povedali tisto, kar je general mislil, čeprav da bi mogoče povedati, namreč, da ne ostal tu, dokler Italija sa- ma ne bo dovolj oborožena. Temo, ker to je njihov cilj.

«Koliko časa?»

Dolžer — ko dolo, prav ta- ko kot v Egiptu, Palestini in še na tleh in tleh kraji.

«Mi pa menimo da, dokler so ostali v uporabi trike kot v njihovi zadnji, samo zato, da bi ostali, pomeni, da se ju- žni ogrožene. Ogrožajo pa fu- turali, katerim delajo krivico in uničujejo. Toda v zadnjih sto- letjih se je mnogo teptanih in razenjenih osvobodilo in pro- ste osvobodila gre nezdružno. Z nato odločno borbo in s pomočjo demokratičnih sil sveta bo tudi za nas pri- štati tja, od koder so prišli. V tem trenutku jim namreč noben trik ne bo več pomagal.

Volitve v ČSR
bodo 23. maja

PRAGA, 25. — Uradno javlja- mo, da bodo nove volitve v nedeljo 23. maja. Tako je danes sklenila via- da. Tako je znano, so se sklenili, da bo vsaka stranka predložila sa- mo enega kandidata predložila sa- mo enega kandidata.

Pravoslavni minister Čepečka je izjavil, da bodo morali o vseh vpra- šanjih zakoniti, ki jih bo vlada na ljudskih zborovanjih, ki jih bo po mesih in vseh skicah ak- tivni odbor. Vse prebivalstvo se bo lahko udeležilo teh razprav.

Tristranski predlog pomeni PEHANJE TRSTA IN ITALIJE V FAŠIZEM

je dejal sinoči tov. Vojmir na velikem zborovanju Svetoivančanov -
Tov. Gasparini: Le sporazum brez posredovalcev bo rešil naše vprašanje

Se mnogo večja množica kot v sredo zvečer pri Sv. Ani se je zbra- la sinoči na Rotondi pod Boske- tom iz svetoivanškega okraja. Kot običajno ni imela niti sinoči polti- ka nobenega opravka pri zborovan- ju, ker naše ljudstvo je dovolj zrelo, da bi se pustilo izzivati ali pa ustvarjalo imperialistom zače- lene incidente.

Ob zvočih partizanskih in revo- lucionarnih pesmi, kateré je igra- la tudi godba «Rinaldi» se je po 18 začelo zborovanje. Prvi je spre- govoril tov. Vojmir Bukovec v slo- venščini.

Govoril je o zadnji «bomba» im- perialistov, s katero so mislili za- neti nemire med tržaškimi ljud- stvom in je popolnoma v skladu z njihovo vojnopolitiško politiko. Da so imperialisti to vest zagnali šele danes v svet, pa je dokaz, da aluško rešiti De Gasperi na vo- litvah. Ta predlog je navadna kri- tika dolobč statusa Organizacije združenih narodov, Sior pa bi mo- rač o tem vprašati ljudi, ali ho- jejo zmožna pod Italijo, pod katero smo ravno mi Slovenci najpog- trebni. Toda imperialisti ne vedo, da bi se tržaško vprašanje rešilo spo- razumno med demokratičnimi mo- čmi Jugoslavije in Italije.

Z pred letom dni so Anglo- ameriški zastrašili demokratično ljudstvo sveta s atomsko bombo. Tovariši Molotov jim je jasno de- jal v obraz, da imajo tudi ljudske demokracije svojo atomsko bom- bo, ki je obenem last vseh kolo- nialnih in trpežnih narodov. Kadar bo počila ta bomba bodo imperia- listične glave razbité. Zaman trsi- italijanski reakcionarno časopis- alermentne vesti o zbiranju ju- goslovanskih čet na tržaških mejah. Italijanski demokratično ljudstvo je prijateljsko razpoloženo do ju- goslovanskih narodov in vzhodnih demokracij. Sama Jugoslavija, ki je že od začetka nasprotovala in- ternationalizaciji Trsta, je predla- gala neposreden sporazum v smi- slu Titovih in Togliattijevih dogo- vorov. Toda prav tisti imperiali- stični krogi, ki so tedaj te predlo- ge odbijali, češ da so običajen na- ver, se zdaj zelo ogrevajo za an- glo-ameriški predlog in nočejo sli- sati, da je to navaden voljni trik, ki naj bi pahnili Italijo na ono pot, kamor jo je privedel Mussolini.

Vse preveč pa bi bilo, če bi ho- teli natančno govoriti o vseh kri- vicih, ki so jih napravili nam Slo- vencom anglo-ameriški imperiali- sti: v solah so nam vsiljevali iz- dajalce svojega naroda, belogardi- ste in ustaše. Za naše Slovensko narodno gledališče, za naše usta- novne ni še vedno nobene priprave dvorane, čeprav so vedno na razpolago kvinilom in kvaletkvil- stom in vsem mogočim capinom iz Trsta in iz Italije. Delavcem pre- povedujejo, da bi imeli svoje se- stanke po tovarnah. Zadržati tak pri- mer se je zgodil prav včeraj v jedjedelnih Sv. Marika. Postavili so za javne organe lutke, ljudi, ki so pred vojno, med vojno in po vojni pokazali svoje protijudsko stališče. Ti ljudje niso niti z me- zincom mignili, ko so anglo-ame- riški imperialisti dan za dnem raz- bijali našo jedjedelnico industrijo, da bi iz našega mesta napravili nekakšno kolonialno bazo za na- pad proti drugim narodom. Naš kmet je bil tarča napadov, plen Marshallova plana, ki hoče iz- trebiti naše kmete iz svoje zemlje.

Zgradili so imperialistično stra- teško cesto in pri tem uničili naj- boljše njive naših kmetov samo za- radi tega, ker so last «Sclavov». Davke so povzili od 10 do 15 krat. Za letošnje leto niso še niti izdali listvijo za davke, samo zato, ker jih bodo občno povzili in jih bodo zaradi tega izdali šele po volitvah. Položaj polovinarjev je obupen. Po- višali so najemnine za 28 krat. Na- šega kmeta hočejo izkoreniniti in na njegovo mesto privleči kmete iz Italije. Uničiti hočejo našega kme- ta, ker vedo, da je skupno z ita- lijanskimi in slovenskimi delavci stebel demokracije.

Govornik se je dotaknil tudi tako- zvane Slovenske demokratske zve- ze in njene vloge v tem času. Prav- sedaj ko je potrebna čim večja str- njenost našega naroda, so izdajalci demokratske zveze začeli razbijati enotnost našega naroda in iz njega hočejo napraviti hapec anglo-ame- riških imperialistov. Vprašamo se sedaj, kaj mislijo oz. kaj poročajo sedaj gospodje SDZ, ko prodajajo Trst — njihovi gospodari — An- glo-američani. Pred zgodovino slove- nskega naroda ni več izgovora za te ljudi — izdajalce. Dajati bodo

moralni odgovor za svoje izdajalsko delo.

Tovariši Vojmir je na koncu svo- jeje govora še enkrat opozoril mno- žico, da je edina rešitev slovenske- ga problema le v enotnosti sloven- sko-italijanskih demokratičnih mno- žic: v sporazumu med jugoslovans- ko in italijansko rešitveno demo- nstracijo. Zmaga ljudske fronte v Italiji je tudi naša zmaga.

Anglo-ameriška uprava pri nas pa naj si zabije v glavo, da ne- more biti javnih organov, ki naj bi ščitili ljudske koristi brez pravih predstavnikov ljudstva. Zato se bo- mo borili, da bodo OF, SIAU, KP zastopane v upravnih organih.

Za tov. Vojmirom je spregovoril tov. Gasparini, ki je bil burno po- zdravljen. Poudaril je, da ima an- glo-ameriški predlog o vrnitvi Trsta Italiji edino ta le cilj: propagan- do za volitve in da bi dali Trst oni Italiji, kateri gospoduje reakcija. In ki so jo tukajšnje množice že dobro spoznale. Anglo-američani so predlagali tega iz kake ljubene do italijanskega naroda, ki bi v tem primeru morali vprašati, zakaj ne mislijo Francozi vrniti Brige in Tende, Angličani pa Libije. Na vse načine hočejo ohraniti De Gasperi- ja, ker se boje zmage fronte. Zašli so z obljubami o pošiljanju živil in premoga. Kameje so odpisali v I- talijo strele in bojne ladje. Napo- sled so zagorili, da v primeru zma- ge ljudske fronte prekinijo z do- skusnim balonom o vrnitvi Trsta. Vprašamo jih, ali mislijo držati An- glo-američani svoje obljube tudi po 18. aprilu? Kaj, ko bi bila Sovjetska

zveza pripravljena sprejeti predlog imperialistov s posebnim dodatkom glede kolonij in podobnih stvari. Predlog Anglo-američanov je na- daljevanje one politike, ki vodi do novega vojnega spopada. Predlog naj bi izrazil nov val sovražstva proti Sovjetski zvezi. Če vprašanje Tr- sta ni rešeno, ni krivda tukajšnjih demokratičnih množic in Jugosla- vije, temveč anglo-ameriškega im- perializma. Vendar pa bodimo go- tovi, da bo do ureditve tega vpra- šanja prišlo le, ako se bosta demo- kratična Italija in Jugoslavija spo- razumeli brez posredovalcev.

Nato je tov. Gasparini poudaril, da o kritični mirovni pogodbi go- skusnim balonom o vrnitvi Trsta. Vprašamo jih, ali mislijo držati An- glo-američani svoje obljube tudi po 18. aprilu? Kaj, ko bi bila Sovjetska

danes, ker se bori za pravico stvar, za svobodo, neodvisnost in mir.

Tudi vzhovni poveljniki demokra- tične vojske general Merkos je iz- dal proglas na borbo, v katerem poudarja, da plemenite letos grško

ljudstvo 127. obletnico vstaje proti Turkom v borbi proti novemu na- padu. Preglas navaja nato celo vrsto uspehov osvobodilne vojske in poziva borce, naj še poostrijo borbo proti sovražniku do končne zmage.

Papeški blagoslov gestapovski vohunki
RIM, 25. — Rimska mladenka Celeste Di Porto («Črna pantera»), ki je bila pred enim letom obsje- na na devet let zapora, ker je bila vohunka gestapa, je bila sedaj sprejeta v rimsko katoliško cerkev in so ji podelili posebni papeški blagoslov. Di Porto je nemški obla- stel izročila svoje židovske sopro- te za zneske od 10 do 100 šter- lingov za vsakega. Njena krivda je bila popolnoma dokazana na pro- cesu.

Marshall in Forrestal zaskrbljena zaradi Italije in Francije
WASHINGTON, 25. — Znan mi- nister Marshall je v razgovoru z nekim novinarjem med drugim iz- javil, da je Francija zaprosila ZDA za dobavo vojnega materiala in da bo ameriška vlada upoštevala to prošnjo. Pri tem je Marshall do- dal, da države zapadne Evrope se niso mogle izpolniti svojih po- treb v orožju in da bodo morebitne dobave orožja pač povečale stroške za gospodarsko obnovo Evrope.

Vojni minister Forrestal pa je zahteval od kongresa dodatne kre- dite v znesku 3 milijarde dolarjev, s katerimi hoče kriti stroške za po- večanje vojske, letalstva in morna- rice ter upravitelj stanje vseh teh sil na število 1.734.000 mož. Forrestal je še pripomnil, da se morajo ZDA pripraviti, da obogat plen, ki so severna Italija, Porurje, Švedska in Francija, ne pade v roke napadal- cev.

Ob 127. obletnici grške vstaje proti Turkom
ATENE, 25. — Demokratska vla- da osvobodene Grčije je izdala pro- glas na grško ljudstvo ob obletnici vstaje 23. marca 1821 za osvobodit-elj Grčije od turškega jarma. De- kratična vlada pozdravlja grško ljudstvo in njegovo novo demokra- tično armado, ki nadaljuje junško borbo za leto 1821. Danes se ljud- stvo bori proti tujim zavojalcem in ima proti sebi imperialiste pod vodstvom Amerike.

Kakor leta 1821 zanje grško ljud- stvo sedaj naklonjenost vseh demo- kratičnih narodov in kakor je zma- galo takrat, tako bo zmagalo tudi danes.

Ob 127. obletnici grške vstaje proti Turkom
ATENE, 25. — Demokratska vla- da osvobodene Grčije je izdala pro- glas na grško ljudstvo ob obletnici vstaje 23. marca 1821 za osvobodit-elj Grčije od turškega jarma. De- kratična vlada pozdravlja grško ljudstvo in njegovo novo demokra- tično armado, ki nadaljuje junško borbo za leto 1821. Danes se ljud- stvo bori proti tujim zavojalcem in ima proti sebi imperialiste pod vodstvom Amerike.

Kakor leta 1821 zanje grško ljud- stvo sedaj naklonjenost vseh demo- kratičnih narodov in kakor je zma- galo takrat, tako bo zmagalo tudi danes.

Ob 127. obletnici grške vstaje proti Turkom
ATENE, 25. — Demokratska vla- da osvobodene Grčije je izdala pro- glas na grško ljudstvo ob obletnici vstaje 23. marca 1821 za osvobodit-elj Grčije od turškega jarma. De- kratična vlada pozdravlja grško ljudstvo in njegovo novo demokra- tično armado, ki nadaljuje junško borbo za leto 1821. Danes se ljud- stvo bori proti tujim zavojalcem in ima proti sebi imperialiste pod vodstvom Amerike.

Kakor leta 1821 zanje grško ljud- stvo sedaj naklonjenost vseh demo- kratičnih narodov in kakor je zma- galo takrat, tako bo zmagalo tudi danes.

Ob 127. obletnici grške vstaje proti Turkom
ATENE, 25. — Demokratska vla- da osvobodene Grčije je izdala pro- glas na grško ljudstvo ob obletnici vstaje 23. marca 1821 za osvobodit-elj Grčije od turškega jarma. De- kratična vlada pozdravlja grško ljudstvo in njegovo novo demokra- tično armado, ki nadaljuje junško borbo za leto 1821. Danes se ljud- stvo bori proti tujim zavojalcem in ima proti sebi imperialiste pod vodstvom Amerike.

Kakor leta 1821 zanje grško ljud- stvo sedaj naklonjenost vseh demo- kratičnih narodov in kakor je zma- galo takrat, tako bo zmagalo tudi danes.

Ob 127. obletnici grške vstaje proti Turkom
ATENE, 25. — Demokratska vla- da osvobodene Grčije je izdala pro- glas na grško ljudstvo ob obletnici vstaje 23. marca 1821 za osvobodit-elj Grčije od turškega jarma. De- kratična vlada pozdravlja grško ljudstvo in njegovo novo demokra- tično armado, ki nadaljuje junško borbo za leto 1821. Danes se ljud- stvo bori proti tujim zavojalcem in ima proti sebi imperialiste pod vodstvom Amerike.

Nova gospodarska sila nastaja ob sodelovanju ČSR in Poljske

INDUSTRIJSKI BAZEN V POLJSKI SLEZIJI IN V ČEŠKOSLOVAŠKI MORAVSKI OSTRVI TVORITA MO-
GOČNO ENOTO, KI IMA ISTE PREDNOSTI IN ZMOG-
LJIVOSTI INDUSTRIJSKEGA BAZENA V ZAPAD-
NI NEMČIJI

PRAGA, 25. — Na zaključni seji poljsko-češkoslovaške gospodar- skega sveta je poljski minister za industrijo in trgovino Minc podal poročilo o delovanju tega sveta in napovedal videke za bodočo dobo.

Minister Minc je izjavil, da se je trgovinski promet med obema drža- vama znatno povečal in da so vo- ditelji gospodarstva obeh držav pre- učili možnosti ter napravili načrte za čim širše sodelovanje Poljske in Češkoslovaške na gospodarskem področju.

Minc je poudaril, da je takšno sodelovanje mogoče edino med dve- ma državama, ki imata načrtno go- spodarstvo, podobne socialne siste- me in enake politične cilje. To so- delovanje je mogoče izvesti samo med državami ljudske demokracije. Poljski minister je pri tem ome- nil, da so za sodelovanje Poljske in Češkoslovaške podani še posebni po- goji, in sicer zaradi zemljeplade

blizine obeh dežel in zaradi tega, ker se njun gospodarski ustroj iz- popolnjuje, kajti to kar potrebuje Češkoslovaška, ima v izobilju Poljska ter nasprotno.

Nato je Minc govoril o medna- rodnem položaju in poudaril, da so zgradile zapadne večšice v zapadni Nemčiji, trdnjavo nemškega impe- rializma kot sredstvo ameriškega imperializma. Napravile so načrt, da bi spravile evropske države ob njihovo suverenost in da oslabijo ter uničijo gospodarsko življenje Evrope, zlasti njeno industrijo. Po- skušile so tudi, da bi prekinile go- spodarske odnose med državami ljudskih demokracij in med osta- limi državami.

Minister Minc je pri tem dejal, da imajo vse te okoliščine vpliv tu- di na odnose med Poljsko in Češko- slovaško, ki hočeta braniti svojo gospodarsko in politično neodvis- nost. Zato mora postati poljska o- bala na Baltiku čim prej tudi češ- koslovaška obala. Ustvariti je tre- ba pogoje, da dobi tudi Češkoslo- vaška širok ožeh na morje. Iz te- ga razloga bo potrebno izdelati skupen načrt za povečanje stodo- nosti poljskih luk, železnic in cest in skleniti, bo treba nove tarifne do- govore.

Nadalje je poljski minister dejal, da bo treba uvesti med Poljsko in Češkoslovaško izmenjavo kvalifi- ciran in v navadnih delavcev.

Pri tem je opozoril, da se indu- strijski bazen pri Dombrovi v poljs- ki Sleziji in industrijski bazen v češkoslovaški Moravski Ostrvi, ki mejita drug na drugega, medseboj- no spopolnjujeta in tvorita močno enoto, ki ima vse prednosti in zmo- gljivosti industrijskega bazena v za- padni Nemčiji, in sicer tako glede premoga, koksja, železa ter železni- ških, cestnih in rečnih vozov. Zdr- žuje češko-poljski industrijski bazen do v kratkem prevoznik okrog 90 milijonov ton premoga in okoli 4 milijone ton železa. Oba bazena bo- sta skupno uporabljala električno silo, električne in plinske naprave itd.

Češkoslovaški in poljski tisk ko- mentira z zadovoljenimi skicami in uspehi poljsko-češkoslovaške go- spodarskega sveta. Tako je list «Rude Pravo» dal svojemu uvod- ničku naslov: «Poljsko-češkoslovaško sodelovanje, ki ustvarja pravo novo gospodarsko silo». Nato proučuje izjavo poljskega ministra Szyra, ki je med drugim opozoril na možnost skupne proizvodnje električne sile vzdolž obeh državnih mej in pred- loži skupne produkcije raznih iz- delkov kot lokomobile, pristavski- žerjavov in rudniških oprem, skup- no izrabljanje prevoznih sredstev, zlasti pa skupno izgradnjo kanala med Odro in Donavo.

Sforza ima take pojme kakršne je imel Ribbentrop

IZJAVE, KI POVEDO RAVNO TOLIKO KOT MOLK — SPORAZUM MED JUGO-
SLOVANSKI IN ITALIJANSKI VLADO GLEDE AMNESTIJE KAZNJENCEM —
USPEŠEN ZAKLJUČEK STAVKE STAVCEV — IZZIVANJA IN ZLOČINI DEMO-
KRISTJANOV, FAŠISTOV IN POLICIJE — MORANDIJEVE IZJAVE

(Od našega posebnega dopisnika)

RIM, 25. — Italijansko zunanje mini- strstvo močilo že dva dni in glasnik grofa Sforze podaja na tiskovni konferenci vsak dan nove izjave. Tako je očito, da so podobne izjave samo poluradne in jih je nemogoče upoštevati kot uradno stališče italijanske vlade in tudi ne izražajo stališča, ki ga bo zavzemala italijanska vlada.

Danes je glasnik zunanega ministrstva izjavil, da se drži Italija dobesedno note, ki so jo sestavili Angličani, Francozi in Američani, da se je Italija takoj pridružila tej niti in da se ne more pogajati na drugih osnovah. Kaj naj pomenijo te dvomne izjave? Kaj naj po- menijo, pogajati se na podlagi tristranske note od trenutka ko ob- ravnavata ta predlog tržaško vprašanje? Ali smatra, da bo prišlo Trža- ško ozemlje enostavno pod Italijo, ali hoče morda italijanska vlada reči: «Nobenih pogajanj z Jugoslavijo». Toda v tem primeru, tako poudarjajo rimski diplomatični krogi, je potrebna izjava zunanega ministra. Naj bo kakor koli, na vsak način dokazuje vlada s takšnim načinom postopanja svojo zadržanost. To se je opazilo tudi iz pomena in predvidevanja pisanja vladnih časopisov, ki so danes zopet izšli po stavki, ki se je končala za delavce uspešno.

V tem trenutku je bilo objavljeno besedilo razgovora grofa Sforze s dopisnikom ANSE. Sforza poudarja, da je neposrednih pogajanj med Italijo in Jugoslavijo še manj kakor njihov glasnik in se omejuje na izjavo, da besede, ki so jih glede Trsta razbilo zapadne tri vele- sile in bistvene potrebe naše države, kažejo pot miru. Očitno ima grof Sforza podobne pojme, kakor jih je imel Ribbentrop.

Dalje sporoča zunanje minist- rstvo, da so se med Italijo in Jugos- lavijo sklenili sporazumi glede amnestije, k. jo bosta izvedli obe vladi, in sicer tako v korist ita- lijanskih državljanov v Jugoslaviji, ka- kor tudi v korist oseb jugoslovans- kega poroka v Italiji.

Stavkajoči stavci so dosegli po- slednjem v znesku 2500 lir in razna iz-

boljsanja, ki jih bodo točneje do- ločili z delodajalci.

Predstavnik italijanske socialistič- ne stranke Morandi, ki je član iz- vršnega odbora Fronte, je pred svojimi odhodom iz Londona dopis- niku «France Presse» izjavil, da bo v primeru zmage Fronte pri pri- hodnjih volitvah predsednik vlade eden od Nennijevih socialistov, ozi- roma kakšna neodvisna osebnost in da je fronta ponudila demokra- tistično sodelovanje v novi vladi.

Razne fašistične in demokristjan- ske organizacije in sama policija so nadaljevali tudi danes z nasilji. Zopet je nek demokristjanski po- vidatelj strešal in sicer to pot proti neki ženi iz Roggiana Gravina bli- zu Potenze ter proti njenemu 19- letnemu sinu. Storilec je občinski svetovnik in član odbora krajevne demokristjanske organizacije. Do incidenta je prišlo po nekem zborovanju žena.

Ko so na zborovanju pozvali nav- zede, naj glasujejo za demokristja- ne, je Marije Ferrante izjavila, da bo glasovala za Garibaldija. Kot pomenil je Polone Ferrantejevo ga- jprej udaril, nato pa se strešal s samokresom. Ko je opazil, da prihaja Ferrantovi na pomoč njen sin, je strešal tudi nanj, nato pa zbežal. V kraju Rogglio blizu Pe- renze so demokristji vržili bombo v prostore ljudskega doma. Eksplo- zija je povzročila veliko škodo. Prav tako so poskodovali neofašisti in demokristjani tudi druge sede- demokratičnih organizacij.

Do velikih spopadov je prišlo da- nes v Rimu med naglimi policijs- kimi oddelki in delavci trgovskih podjetij. Ko so se sednji, ki so pro- glašali stavko, zbrali pred De- lavsko zbornico, so policijski agenti napadli množico delavcev, med ka- terjimi so bile tudi žene, pri čemer so jih potiskali z jeopi na pločnik svetovni mir ter prijateljstvo med narodi, za katero se je na milijone ljudi borilo in umrlo.

Resolucija se zaključuje: Prepri- čani smo, da bodo z našim pre- stotom soldarom na samo vse demo- kratične države pač pa tudi odpor- niška gibanja vsa sveta. Obrabo- me se zato na vse borbe proti fa- šizmu in imperializmu in jih poziva- mo, naj branijo plod naše skup- ne zmage, ki predstavlja temelj svetovnega mira.

NEW YORK. — V New Yorku je bilo več zborovanj, ki so se jih udeležili gledalciški in filmski igral- niki, da protestirajo proti cenzuri in proti delovanju odbora za ameriško delovanje. Sklenili so, da bodo ustanovili stalno organizacijo, ki se bo bori proti cenzuri in umetnosti.

E. MILIC

Delavci in kmetje iz Italije na obisku v Jugoslaviji

ZAGREB, 25. — Predsednik iz- vršnega odbora republikanske stranke hrvatskih kmetov in podpre- sdnik hrvatske vlade Franjo Gaži sta sprejela delegacijo italijanskih delavcev in kmetov, ki se je bila udeležila italijanskega kulturnega festivala v Rovinju.

Italijanski delegati so izjavili, da so jih poudarilo prisrčno sprejeti in da so poudarili, kako ljudstvo z navdušenjem dela pri obnovi sto- je domovine.

Franjo Gaži je prošil italijanske delegate, naj izročijo pozdrave ita- lijanskim delavcem in kmetom ter naj jim sporočijo, da Jugoslavija ne bo nikoli zavzela sovražnega sta- lišča do italijanskega ljudstva, pa- ča samo do italijanske reakcije. De- legati so obljubili, da bodo pri po- vratku v Italijo ponudili razpisno o Jugoslaviji in sporočili italijansko- mu ljudstvu, delavcem in kmetom, da se v Jugoslaviji uresničuje pra- va demokracija na vseh toriških kulturnega, gospodarskega in po- litičnega življenja.

V Beogradu pa je prispele dele- gacija turških delavcev in ita- lijanskih kulturnih delavcev, ki so se tudi udeležili rovinjskega festivala.

50 milijonov mladincev se bori za mir in demokracijo

Ob odločnosti in enotnosti Svetovne zveze demokratične
mladine so se razbili vsi poizkusi ameriških imperialistov,
da bi razbili enotnost napredne mladine

V vrsto izzivanj in spletk, s kate- rimi skušajo reakcionarji vsega sveta pod vodstvom ameriških im- perialistov onemogočiti stalno jače- nje demokratičnih sil, spadajo tudi napadi proti enotnosti svetovne na- predne mladine ter poizkusi izpod- kopavanja svetovne zveze demo- kratične mladine.

Velik uspeh svetovne zveze de- mo- kratične mladine, ki je zbrala okrog sebe veliko število mladine, ki se bori za mir in demokracijo pravice, je imperialiste in izdajalce pripravil na to, da skušajo zastrupiti mladino in se je poslužiti za svojo propagando za novo vojno. Tako so laskano leto ob svetovnem mladinskem festivalu, ki se ga je udeležila mladina 60 držav vseh krajev sveta, razglašali, da je ta zveza pod vodstvom Moskve. Glav- ni voditelji te kampanje so ame- riški imperialisti, ki se bojijo mo- gočnega mladinskega gibanja, ki

šteje v svojih vrstah 50 milijonov članov, ki se bori za mir med na- rodni, za demokracijo in za pravice mladine.

Tudi ob tej priliki so desničarski socialisti stopili ponizno v službo ameriških imperialistov in so začeli širiti idejo «zapadne mladinske- ga bloka», ki naj bi nadomestil se- danjo mednarodno zvezo. V resnici bi bil ta blok novo orožje za iz- vedbo Trumanovih in Marshallovih načrtov. Dve angleški mladinski organizaciji sta skušali sklicati iz- ven svetovne zveze mednarodno mladinsko konferenco, toda to jim ni uspelo. Ker do sedaj s svojimi načrti niso uspehi od znanj, so im- perialisti našli svojega agenta v zvezi sami; ta je tajnik Danes Sven Petersen, ki so mu poverili nalogo izdajalca. Petersen je začel s pro- pagando za ustanovitev «nepolitič- ne» zveze. Z drugimi besedami bi to pomenilo prenehati z borbo za mir in demokracijo, prenehati s pomoč- jo španski, grški in indonezijs- kim naprednim mladincem, spre- meniti zvezo v «organizacijo za za- bavo, razvedrilo in turizem». Peter- sen je tudi skušal ustanoviti v zve- zi sami razne reakcionarne filo- sofijske organizacije, da bi spoko- pač temelje in se polastili vodstva. Toda vsi ti poizkusi so se razbili ob odločnosti in enotnosti zveze. Petersen je bil razkrinjen in izidu- jen iz izvršnega odbora. S tem je mednarodna reakcija dobila nov hud udarec.

V borbi proti imperialističnim iz- zivalcem se zveza vsak dan bolj utr- ju

Kljud izmikanjem g. Cosulich

mladi delavci v CRDA nadaljujejo s pripravi za mladinsko razstavo

G. Cosulich se že dalj časa izmika mladim delavcem, ki bi radi razpravljali s njim o delu za razstavo delovne mladine. Po poslednjih sestankih v ladjedelnici Sv. Marka, v FMSA in v Arzenalu, kjer so mladi delavci ponovno izrazili svojo odločno voljo, da dela pripravijo, in kjer je vse ostalo delavstvo sprejelo resolucijo, v kateri zagotavljajo mladinskim vodstvom za večerj popoldne ob 16.

No, ob 16 je bil g. Cosulich zopet zaposlen in je sporečel, da lahko sprejme delegate šele ob 18. Ob 18 je bil še vedno zaposlen, tako da so po 25 minutah kačkanja delegati odšli, ne da bi dobili kakršnih koli odgovor.

G. Cosulich najbrže misli, da bo s podobnim izmikanjem preprečil izdelavo del, ki jih nameravajo pripraviti za razstavo delovne mladine, s katero bo tržaška mladina pokazala svoje zmoglosti in voljo, da ohrani tržaško industrijo, ki edina lahko nudi delo in zaslužek vsemu tržaškemu prebivalstvu. Toda mladi delavci so odločni, da pripravijo vse, kar nameravajo za razstavo, pa če je to g. Cosulichu in njegovim komendantom, ki hočejo uničiti našo industrijo, všeč ali ne.

Nadlegovanje in grožnje CP

24. t. m. so civilni policisti ustavili v Zgoniku avtobus, ki je prihajal iz Saleza in Samotorice in legitiimirali voščane, ki so nameravali v Trst. V avtobusu sta bila tudi dva tujca, ki sta prodajala prejšnje dni po okoliših vseh blago, od katerih pa policija ni zahtevala dokumentov. Ko je ena izmed policistov vstopila, čemu ta razlika, je policist šel klicat komandanta, ki je dejal, da naj molči, ker bo moral sicer v Trst preiti. On da ima take ukaze in jih mora upoštevati.

Četudi ima oni gospod komandant take ukaze (zakaj neki pa v njih sploh ima?), njegove grožnje zaslužijo vse obsodbo. Takšne dokaze o svoji evasnosti naj kaže kjer koli hoče, samo pri nas ne!

Fasistična svojast se šopiri pod zaščito De Gasperijeve vlade

Voljno premirje daje v Italiji tudi fasistom priliko in možnost, da se zbirajo in pripravijo prava fasistična vojnišča zborovanja. To tega je prišlo v sredo 24. t. m. v Gorici, kjer so fasisti okoli M. S. J. (Movimento sociale italiano) sklicali shod na trgu C. Battisti. Tu so namočeno ter javno poveličevali fasizem in njegovega pokojnega voditelja.

Z grmečo besedo in v teatralni pozici kot nekdanji egerarhi je Nino De Totto, po redu Kopčan, govoril pri stoletnem poslušalstvu, med katerimi so bili pomislili komunistični delavci na organizirani aplauz.

Govor nadobudnega fasista je bil javna apologija fasizma. Vendar ni povedal nič novega, kar ne bi že lokalni fasisti znali. Zadar s vso Dalmatijo, Reko, Pulj, Trst itd., morajo vrniti Italiji. Tle ob njej živi divja plemena, ki lajajo nerazumljivo jezik. Največji slovič zgodovine je Mussolinijeva umrtitev, največja stvarota pa ta, da veljajo še teden dni zakoni, zaradi katerih so nekateri fasisti že v zaporih, (pri tem je očitno govoril, da general Roatta ni samo grozil, ampak da mu v Rimu pripravi plačilo plačilo nalog za 10 milijonov lir zaostanek). To je nekaj čvete in fasistične slovarja.

Ob koncu so po ploščah oddali še erimsko himno, ki je še v predelkih časih bodila fasiste na njihovih pohodih.

Da se ne bi spuščali v polemiko ali kritiko, ker ni vredno trostiti besed na te pagitve, naj pripomnim, da je stvaritvo na sedanje De Gasperijevo vlado, ki dovoljuje take shode in javne manifestacije odkritim fasističnim organizacijam, ki javno prienavajo za svojega vođa edino Mussolinija.

Kultura

KNJIGE - GLEDALIŠČE - KONCERTI
RAZSTAVE - FILM - KRITIKE - DROBTINE

METOD MIKUŽ:

Jz Dolomitov na Rog

Pod tem naslovom je izdal Slovenski knjižni zavod pred nekaj tedni knjigo, ki je v nasprotju s svojim naslovom, bolj memoarskega kakor potopisnega značaja. Poleg osebnih doživetij iz domovinske vojne nam opisuje v njej pisatelj-partizan čutek, potek in zmago osebnih doživetij gibanja na Slovenskem.

Knjiga ima dva dela. Prvi »Na poti« nam opisuje življenje in delo v prvih dneh letih okupacije. Drugi del »Roga« pa pripoveduje o delu voditelja na Ročevskem Rogu, o partizanski vztrajnosti in iznajdljivosti, kar nam se posebno kažejo partizanske bolničnice, tiskarne in druge podobne ustanove in te dobe.

Fasistični omenja tudi vse večje politične in vojaške dogodke in zadržnih deev let vojne in prikoze »porabroba naših ljudi, ki jim je borba vtilmila potence novega človeka. To Mikuzovo delo lahko uvrstimo v našo dokumentarno literaturo, ki je šele pri prvih začetkih. Knjigo je opremil s ilustracijami in risbami znani slovenski slikar Božidar Jakac.

Zgodovina antifasističnega heroizma

Pod tem naslovom je izdal Zveza političnih preganjancev v Rimu, v ulici delle Vergini 17, ilustrirano, pezano knjigo v velikem formatu in na 90 straneh, ki prinaša slike iz odpora italijanskega naroda proti fasizmu od začetka dvajsetega do obo-

TRŽAŠKI DNEVNIK

Sistematični napadi na svobodo zborovanja na kraju zaposlitve?

Slavka v ladjedelnici Sv. Marka

ker je ravnateljstvo odpustilo predsednika tovarniškega odbora zaradi sklicanega sestanka

Včeraj je direktorja ladjedelnice Sv. Marka odpustila z dela predsednika tovarniškega odbora kot »kazen« za sklicanje sestanka, ki je bil predvčeršnjim v tovarni. Delavstvo, ki je takoj, ko je izvedelo o tem postopku direktorja, prekinilo s delom, je poslalo glavnemu ravnateljstvu CRDA delegacijo, ki pa se je opoldne ob brezposelnem čakalstvu za sprejem vrnila v tovarno. Slavka je bila nato prekinjena. V teku današnjega dne se bo delegacija znova napotila na direktorja, kjer bo zahtevala, da prekinjajo postopek proti članu tovarniškega odbora, ker ne dopuščajo podobnih napadov na svobodo zborovanja.

Primer, ki smo ga zgoraj zabeležili, je že drugi v poslednjih dneh, ko poskušajo delodajalci z grožnjami in dejanskimi napadi ovirati svobodo zborovanja eno izmed bistvenih pridobitev našega delavstva. Kakor je znano, je delavstvo v tovarni »Dreher«, kjer se je podobno prvič zgodilo, s takvo izvedljivo zmago. Enako so odločni tudi delavci pri Sv. Marku. Složni in enotni bodo nadaljevali borbo, ki se kljub prekinitvi stavke nadaljuje, dokler ne izvojuje zmage.

Dolžnost nam narekuje

Do sedaj je za to, Bruno Unališ nabrevala 108 tisoč 800 lir vendar na vsota je daleč ne zadostuje vsoti za nabavo streptomolita, da se reši življenje tovarniškega delavca, ki je dala vse svoje sile za svobodo in to v najhujših anah naše zgodovine. Naprosamo vse ljudstvo, da naj po svojih močeh prisloži na pomoč tova. Bruni, da bo tako spomnila da ni sama, temveč da vseh vseh ljudi za nesrečne tovarne in tovarnišce. Stori mo svojo dolžnost!

Na novo dospele prispevke: To varili in tovarnišce pri pogozdovanju na Opčinah. I. skupina 1570, II. 1420, III. 1040, IV. 1950, V. 3030, VI. 1130 ter VII. skupina 1181 lir. Malver Ivan in hči s Konkonele ter Soeč Marija z Opčin po 1000 lir, prebivalci Proskeja 689 lir, skupina tovarnišev iz Gropade 610, Kramer Joep 300, Ervotina Marija 200 lir. Družina Perla Dalmato daruje 16 tisoč 100 lir. Ida K. 1000 lir. Čač Karla 500, Petaros Lovrene 500, Petaros Silvio 150 in Geržina Karman 150 lir. Skupno 33.670 lir.

Brezposelnost velika rana zapadnega sveta

Ob koncu preteklega leta se je Italiji posrečilo naštet okrog dva milijona brezposelnih. Čedna okrogla številka, ki se z njo De Gasperi došel še ni pohvalil, zlasti ne zato, ker so vanjo vključeni malone sami voljni upravičenci, ki se pri prihodnjih volitvah zanj verjetno ne bodo dali razgrizati.

Naravnost porazno pa je število brezposelnih v Trstu. Čeravno ni točnih podatkov v tem pogledu, se lahko računa z 10 odstotki ljudi brez zaposila, brez dela in kruha za družino in zase.

Kako se potemtakem preživljajo? S plačo podpora 231 lir dnevno in ki je stvarno na rovaš onih, ki delajo? Ne, prav gotovo ne. Torej s krajjo in sepiarjo pač, po mnenju onih dobro vzgojenih, stih in zlikanih, ki podpor in miloščine ne dajejo samo zato, ker se jim ne

V knjigi je seznam vseh tistih, ki so padli pod škodljivimi udarci ali podlegli v zaporih, v preganstvu, v koncentracijah in v spanski vojni. Naredeni so tudi vsi tisti, ki so bili obsojeni od posebnega sodišča ali s bili konfinirani.

Knjiga navaja vse morije, ki so jih napravili najčistiji v zadnji vojni nad Italijanskim narodom, imena ustreljenih, pobitih, obesjenih in partizanov ter civilistov, ki so padli v borbi.

Pri zbiranju podatkov so sodelovali razne države in druge ustanove ter na tisoče županov. Knjiga se dogaja samo pri Zvezi političnih preganjancev v Rimu in stane v 1800 lir.

Sovietski general Zjukov - pisatelj

Pred kratkim je izšla v Trstu, v italijanskem jeziku majhna, komaj tri strani velika brošura, v kateri nam general Zjukov, ki je doprinesel levji delež pri zmagi nad Hitlerjevo vojsko, popisuje principe vojaške šole nacistične Nemčije. V njej poudarja, da je imela vojaška teorija Hitlerjeve Nemčije pustolovski značaj in da je bilo zaradi tega nevarno, da je morala propasti pod pritiskom ogromne vojaške sile, kakršno je predstavljal Rdeča armada.

To delo tova. Zjukova bo zanimivo čtivo za vsakogar, ki se zanima za vojno strategijo in taktiko, ki so jo uporabljali v drugi svetovni vojni. Knjižnica jo na prodaj po raznih kroških in stane 30 lir.

Zveza španske enotne socialistične mladine

se zahvaljuje tržaški mladini za solidarnost

Vodstvo ZAM je prejelo v teh dneh pismo, ki mu ga je poslala Zveza enotne socialistične mladine Španije in se glasi:

Dragi prijatelji in tovariši! Sporočamo vam, da smo prejeli protestne resolucije, ki so jih podpisali mladi tržaški delavci, proti smrtnim obsodbam, katere so iskreni fašingistični sodišča proti Nomenstru in drugim mladim španskim domoljubom.

V imenu antifasistične španske mladine vam lerožamo našo globoko hvaležnost za vašo solidarnost, ki ste jo pokazali, da bi rešili rok španskim borovcem in mlade borce za svobodo in neodolnost Španije.

Solidarnost, ki jo izkazuje tržaška mladina naš borbi za osvoboditev Španije, bo pripomogla k okrepitvi bratskih vezi, ki vežejo antifasistično mladino vsega sveta, ki se bori za mir in doljšo bodočnost. Priprani smo, da bo vaš solidarnost do španskega naroda bila v veliko vlogo do španskega naroda, ki se bori proti Frankovemu režimu.

Za izvršilo komitajo Enotne socialistične španske mladine: F. Melchor

Oboroženi in motorizirani tihotapci so prodajali jugoslovanske cigarete po Trstu in Gorici

Goriška policija je dobila informacije, da se neznani, oboroženi z brzostreko in samokresom, vozijo podvezi in ponosi z avtom po vseh vseh tja do Trsta in da tihotapci jugoslovanske cigarete.

Po večernji preiskavi in polvežovanju se je policiji posrečilo odkriti le motorizirane tihotapce, ki so: Jolko Storian, star 34 let in 28-letni Marega Guido iz Lomnice, 20-letni Marega Senji iz Gorice in še nek četrli, doma iz Sandreže.

Prve dni tega meseca je napravila policija na njihovih domovih istočasno preiskavo in našla pri njih orožje in strelivo. Brat Guida Marega je med preiskavo skrivaj odnesel brzostreko in jo vrgel v gnojniščno jamo. Eden od policajev pa je to opazil, izpraznil so jama in našli brzostreko.

Aretirani so priznali, da imajo še daljša orožja, s katerim da so hodili okrog brez slabih imenovan. Oromitki so jih odkrili s tem, da so 4. t. m. zvečer ustavili v Lomnici še proti polnoči nek avto, v katerem sta bila Marega Guido in Scoria in družbi nek Josipine Liten. Takrat so jim zaplenili 3200 jugoslovanskih cigaret, ter 61.750 lir od

izkupilca za druge cigarete. Eden izmed njih je kupil nekaj dni prej 15 kg cigaret od Fradriška Ruslana za 78 tisoč lir. Aretiranci so priznali, da so se več mesecev kupovali po 2 do 8 kg cigaret na enkrat in jih potem prodajali po goriških in podeželskih gostilnah.

Pri preiskavi v trafikli Terpin v Števarjanu je policija našla še tri kg izozmških cigaret, ki so jih Terpin prodali ti tiki. Dva izmed aretiranec sta osumljena tudi oboroženega ropa od 26. februarja in še drugih nasilij.

Na obisku pri Angležini

Prejšnji dan, kmalu po kosilu, so klicalci policijo v ul. Coroneo št. 17. Malo prej so namreč neznanji vlomilci prišli na obisk k Mrs. Mary Rund, ki je prišla pred kratkim iz daleke Škotske za sredo v Trst, pa je naprej napravila poznanstvo s tržaškimi vlomilci.

Ti so splezal x njeno stanovanje skozi dvoriščno okno in odnesli aparat za radijski gramofon, 50 cigaret, nekaj bombonov in čokolade in nekaj kosov toaletnega mila. Ker tokrat tatovi niso zaspoli poleg svojega plena, jih seveda tudi policija ni prešla.

Pod avto je prišla Prejšnji dan okrog 13.30 je izstopila 16-letna Lavra Skrivaja iz filobusa na križišču ulic Coroneo in Zanetti. Prečkala je cesto pred filobusom, in ker se je ta že premaknil, je pospešila korak. V tem pa je privzeli mimo nek drug avto in Skrivaja je prišla ravno pod njega. Sofer je sicer takoj ustavil, vendar je bilo že prepozno. Na srčjo je Skrivaja odnesla le lažje poškodbe in je jo sofer, Leiter Omero, ki je volil vojaški avto, takoj odpeljal v bolnico, kjer so ji nudili prvo pomoč.

Uspehi kulturnih prireditelj ob svetovnem mladinskem tednu

Mladina vseh okrajev Tržaškega ozemlja je hotela dostojno proslaviti začetek svetovnega mladinskega tedna in je zato priredila v raznih kroških kulturnih prireditelje. Ta iniciativa tržaške mladine

FIZKULTURA

V nedeljo ostra borba med prvimi in sedmim mestom v lestvici

»Dinamovci« vodijo v kvalifikacijski lestvici jugoslovanskega nogometnega prvenstva in ne nameravajo prepustiti nikomur svojega mesta. Poljiana Lj. bo v nedeljo preizkusila svojo borbeno tehniko. Ali ji bo uspelo doseči častni list?

O igri Dinama govorje vsi jugoslovanski listi. Posebno pa še po nedeljski tekmi proti makedonskemu prvaku Vardarju, ki je pred kratkim premagal celo Partizana in je prišel v Zagreb z upanjem na častni morda tudi neodolčni izid. Toda pogledimo, kaj piše Rileški list.

»Dinamo je prav zaradi tega (poraza Partizana) zagal proti Vardarju z največjo borbenostjo in obenem opretnostjo. Močni napadi Dinama niso niti najmanj dovolili igralcem Vardarja, da bi v kakršnem koli trenutku pripravili presenečenje. Ze v 5' so domači dosegli zogo proti голу in Woelfl jo je z glavo podaljal v mrežo; 1:0 za Dinamo.

»Dinamo je pač mnenje samo nekega časopisa, medtem ko ostali jugoslovanski, kakor tudi tuj časopisi, ki dobro poznajo ekipo Dinama, povedo, da mnogo vrtni tega prvaka jugoslovanskega nogometa. Tržačani bodo v nedeljo opazovali in potem sami presodili o tehnični vrednosti tega moštva. Sicer so nekateri, ki se spominjajo lanske tekme v blatu in dežju, ko je Poljiana morala koniti proti tujci in tehnično boljji igri Zagrebčanov. Poslava Dinama bo najbrže kakor sledi: Mondiger, Jurč, Horvat, Puklic, Jazbinšek, Pleše, Cimermančič, Kacijan, Woelfl, Calkovski in Benko.

Dirk-track dirke brez Jugoslovancev

Kakor poroča Tanjug, se nedeljskih motociklističnih dirk v Trstu ne bo udeležili nihče od jugoslovanskih dirkačev, ker bodo sodelovali na domačih prireditvah.

WOELFLI JE V TEKMI Z VARDARJEM ZABIL VSE STIRI GOLE IN JE BIL POLEG JAZBINŠKA IN JURICA NAJBOLJŠI IGRALCI NA IGRISCU.

Woelfl je v tekmi z Vardarjem zabil vse stiri gole in je bil poleg Jazbinške in Jurica najboljši igralec na igrišču.

Woelfl je v tekmi z Vardarjem zabil vse stiri gole in je bil poleg Jazbinške in Jurica najboljši igralec na igrišču.

Bo mali trgovec zdržal?

Manjšina grosistov ima monopol nad nabavljanjem blaga ter duši male trgovce

Mislimo zopet govoriti o malem in srednjem trgovcu, obrtniku in malem industričarju. Nasproti desetim milijonov evrov, ki jih imajo v državi ti ogromni večini, ki pa so brutalno pritiska k tem monopolističnim položajem. K temu, kakor smo že večkrat poudarili, užita ta manjšina še vse privilegije, ki ji pripadajo njen javnopravni položaj (predsedniki raznih javnih zavodov in druge »veze« s pravnimi in javnimi magnati).

Položaj tržaških malih pridobitnikov v današnjih prilikah ni zavladal vreden. Vsa njihova poskušanja, da bi se izotolili iz sedanjega težkega stanja, naletijo na odpor, zlasti njihovi poskusi, vzpostaviti trgovinske zveze z zaledjem. Tedaj se takšnemu trgovcu delajo ovire ali kratko in malo zavrne njegova prošnja za uvozno dovoljenje. Če

DAROV IN PRISPEVKI

Za Dijaško matice daruje tov. Kranjo z Opčin 200 lir.

»Če bo to stanje, ki mu ni videti izhoda, še malo potrajalo, bomo pojedili vse svoje premoženje« — je rekel tržaški trgovec, — ki še več desetletij trguje s srednjo Evropo.

Ob tej priliki naj dodamo še to, kar je neki tukajšnji tedijsko naslov: Mesto srednjega sloja je ob strani širokih ljudskih množic in to ne zaradi katerega idealizma, ampak zaradi obrambe eksistence in neodvisnosti, da bi se rešil pogina.

Splovitev ladje »Tomar« Včeraj ob 10.30 jutraj so v tržaških ladjedelnih splavih v morje motorno ladjo »Tomar«, ki so jo tamkajšnje ladjedelnice zgradile za norveško paroplovno družbo Wilhelm Willenssen iz Oslo.

Ladja je dolga 138 metrov, široka 19, visoka 13, nosilnost 9000 ton, razvijala bo brzino 13 milj na uro. Ladja bo v glavnem zgrajena za tovarni promet, prevajala pa bo lahko še 8 potnikov, za katere bodo zgrajene 4 kabine. »Tomar« bo opremljena z najmodernejšimi tehničnimi in navigacijskimi izdelki. Na ladji bo napravna za lokaliziranje požarov, radar in avtomatiziran pilot. Ladjske stroje so zgradili v tržaški strojni tovarni Sv. Andreja.

»Tomar« je pri svojem prvem dotiku s morjem nosila delavsko zastavo. Svečanosti so prisostvovali predstavniki voljaških in upravnih oblasti v Tržiču.

Mezuz in hoteli. Vsi natakari naj se udeležijo izrednega sestanka, ki je danes ob 15.30 za prvo skupno. Za drugo skupino v krožku »Poligrafice« v ul. Trento 2. II. Na sestanku bodo dobili važna poročila o strokah.

Proti samovolji direkcije ACEGAT

ki je proti volji delavstva oddaljila z odgovornih mest demokratične elemente - Ali jih nameravajo zamenjati z »rehabilitiranimi« skvadristi

Poročali smo že o premešanju osebja pri ACEGAT-u in o protestu direktorja ACEGAT-a s strani tovarniškega odbora.

V istih dneh so člani Enotnih sindikatov, združenih v enotnem odboru podjetja, pozvali člane Delavske zbornice, da se pridružijo protestu zaradi odstranitve starih električne cestne beleznice. DZ je odgovorila, da je bila reorganizacija kadrov pravilna, zaradi česar nima namena podvzeti nikakršnih korektiv. Kasneje pa so predstavniki DZ, člani enotnega tovarniškega odbora pristali, da pošljejo protest direktorji, v katerem so zahtevali, da se spremembe prekinijo.

Kljub temu soglasju pa se niso hoteli pridružit predlogu ES za sklicanje skupne, kjer bi razpravljali o stvari.

Predvčeršnjim popoldne je zato tovarniški odbor ES sklical svoje člane, kateri so potem ko so ugovorili, da so spremembe, ki jih je določila direkcija, neupravičene, ker so prizadeli tovarniško vedno zadovoljivo vrstilo svoje dolžnost, izglasovali protest. V njem pravijo, da je v tem kotaku direktorje mogoče spoznati manevre, da bi z odgovornih mest odstranili demokratične in najbolj aktivne elemente (med katerimi je član enotnega tovarniškega odbora, ker niso pogodu direktorji. V protestu zahtevajo, da direktorja prekinijo svoj odlok. Izvoljena delegacija je odne-

la protest upravnemu svetu, ki ga je edbil, kakor so ga oddali generalnemu ravnatelju inženirju Coenu. Odgovor ni znan, vendar bo osebje ACEGAT-a storilo vse potrebno, da bo dalo razumeti direktorji, da si ne bo nikoli dovolilo jemati pravice razpravljanja o imenovanjih kontrolorjev in nadzorovnikov prog. Se manj pa bo dovolilo, da bi upravnemu svetu, ki je nekaj mesecev misli celo komisije, ki rešuje vprašanje položaja bivših skvadristov, ki je sedaj tekoj sklical, zamenjal bivše skvadriste z demokratičnimi elementi.

Sporočilo tržaške univerze

Opazujemo vse visokošolske, da potече dne 31. marca t. l. rok za sprejemanje knjižice za pregled vstopov pri predavanjih v tem letu. Do tega dne ura vseh visokošolskih izdajatelj treh obrok letne pristojbine za vpis. Vsi visokošolski, ki bodo zamudili bodo morali plačati za zamudo pristojbino.

Obenem sporočamo, da se prelevanje prekinja zaradi velikonočnih počitnic in sicer od 24 do 31. marca.

V nedeljo 28. marca vsi v Campore

Vsa demokratična mladina praznuje svetovni mladinski teden. Da bi dostojno zaključila to veliko mladinsko manifestacijo, je sklenila prireditelj mladinski praznik v Camporah, na katerega vabi vso tržaško demokratično mladino. Za zabavo je priredila.

Prepričani smo, da bodo vsi mladinci in mladinke navdušeno pohite v Campore na ta mladinski praznik, saj je vreme tako lepo, sence tako prijetno.

Torej v nedeljo vsi v Campore, kjer bodo razni mladinski pevski zbori pokazali svoje znanje, kjer bo gozba in ples. Vsakdo, ki je željan zabave, ne sme izostati; na sporedu so seveda tudi šaljive točke in razna vesela presenečenja.

KOLEDAR

Spominski dnevi
1836 se je rodil James Menninger, slovenski pisatelj. Umrl je 18. IV. 1912.
1843 je bila velika zmaga partizanov nad Italijani v Jelenovem žlebu.

PRESKRBA

Razdeljevanje velikonočnih žarjov se nadaljuje. Vabimo vse prizadele, da takoj dvignejo zavoj in sicer: brezposelni in upokojeanci naj dvignejo v dneh od 26. do 31. t. m. na odrezek prednostnih knjižnic. Zavoj za omenjeni skupni meč 8 in 12 ter med 14.30 in 17.30. Za rezeve pa bo v istih dneh delili občinski podporni urad v ul. Conti 4 med 8.30 in 12.30 ter od 15 do 18.

ENOTNI SINDIKATI

Zveza žena in gledališča. Jutri ob 10.30 seja upravnega odbora na sedeži.

Medtovarniški odbor pomorščakov je naprosen, da se udeležijo seje, ki bo v soboto ob 19 na sedežu Zveze pomorščakov in pristaniških delavcev.

Tiskovni urad. Opazujemo vse referate, da je seja, ki bi morala biti v četrtek ob 17.30, preložena na danes ob isti uri, začeti s prhodnim tednom.

Higienska stroka. Seja upravnega odbora, ki bi morala biti v četrtek ob 20, je bila preložena na sredo 31. t. m. ob 20.

Stavbna stroka. Vsi delavci, namenečeni in člani tržaške stavbene zedruge, so naproseni, da se zglasijo na sežu dnevo od 18.30 do 20.

ZVEZA NAMEDENCEV

HOTELOV IN MENZ. Vsi natakari so vabjeni, da se gotovo udeležijo izrednega sestanka, ki bo za I. skupino danes ob 10, za II. pa istega dne ob 15.30 v ul. Trento 2 zaradi izredno važnih strokovnih problemov.

Izlet k Belopeškam jezerom. Pekovska zveza priredi na veliko noč izlet k Belopeškam jezerom. Odhod ob 6. Cena izleta je 1100 lir. Zaznati omejenega števila izstnikov, vabimo prizadele, da se čimprej prijavijo na sedežu v ul. Imbriani 5 ob št. 16.

Posloj pekoma. Sportni odsek sprejema prijave za nogometno tekmo med poročnimi in samostojni peki. Informacije daje tajništvo.

POLITIČNO-SOCIALNI REFERENTI glavnih odborov vseh strok imajo danes 26. t. m. ob 18 sestanek na sedežu v ul. Imbriani 5.

Gradbena stroka. Vsi zapnikji, ki imajo spiske nabiralske akcije za strokovno razstavo, naj jih prikažejo na sedežu.

Tiskovni oddelci. Danes, 26. t. m. ob 17.30 je sestanek referentov tovarniških odborov in glavnih svetov v ul. Imbriani 5.

Umetniška in gledališka stroka. Danes ob 10.30 je sestanek na sedežu.

Mezuz in hoteli. Vsi natakari naj se udeležijo izrednega sestanka, ki je danes ob 15.30 za prvo skupno. Za drugo skupino v krožku »Poligrafice« v ul. Trento 2. II. Na sestanku bodo dobili važna poročila o strokah.

ZPP

ZVEZA PRIMORSKIH PARTIZANOV vabi vse demokratke našega ozemlja, da po svojih močeh prispevajo k stroškom za bodoči partizanski kongres. Prispevki naj se pošiljajo na krajevne odbore ZPP.

Politična panorama Tržaškega ozemlja (III.)

AGENTI IMPERIALIZMA

RUDI URŠIČ

Nedvomno je od vseh takih imenovanj italijanskih strank demokristjanska stranka najtežavnejša, najbolj organizirana in najbolj disciplinirana ter je pod ravno tako dobrim vodstvom in dobro podprana z veliko močnostjo manevriranja. To pa tudi zaradi brezpogojne podpore, ki ji jo vsa kler in od njega odvisne organizacije bolj ali manj direktno nudijo, kakor

označitev. Če pa čitamo govore novih voditeljev, se nam zdi, da živimo pred kakimi desetimi leti, ko je Goebbels dokazoval svetu, da je marksizem plod fantazije najbolj zahrbtnih židov, ki so bili odgovorni za vse tragedije Evrope, to je v dobi, ko je bil antikomunizem najbolj priljubljena zastava politične borbe. Zanimivo je ugotoviti, da je eden od govornikov šel tako daleč, da je dejal: «Mi,

borba za demokratično rešitev vprašanja Julijske krajine, ker bi bili morali, če se niso hoteli postaviti na stran krajevne reakcije, sprejeti program ljudskih sil. Takrat niso mogli izjaviti, da se ne strinjajo s politiko ljudske fronte, ker bi jih to do kraja razkrinkalo pred slovenskimi množicami. Sedaj, ko ne gre več za borbo za državno pripadnost, pač pa proti kolonizatorskim poizkusom imperialistov, so pohiteli in zavzeli svoje pravo mesto ob strani raznarodovalcev, ob strani tistih, ki imajo Slovence za nižje plemo.

Razen tega ima ustanovitev «Slovenske demokratske zveze» drugi mnogo važnejši namen, to je vključiti njene predstavnike v oblastne organe, da bi tako dali videz zakonitosti tem organom. Do danes so se vedno trudili, da bi preprečili predstavnikom

italijanskih in slovanskih ljudskih sil tega ozemlja vstop v javno upravo. Ker je postajala ta igra vedno težja, so hoteli ustvariti novo slovensko gibanje, ki naj bi ga pozvali v organe, ki so jih tu postavili imperialisti v obrambo svojih kolonizacijskih načrtov ter bi tako varali svet, s tem da bi prikazali, da so v oblastnih organih zastopane narodnosti in politične stranke.

Predvidevati pa moramo razen tega, da bo «Slovenska demokratska zveza», zato da bi bolje zakrila svojo funkcijo, iskala sporazuma s independentisti, če ne bo dala naravnost pobude za «italijansko-slovensko independentistično fronto». To zakrinkanje bi bilo nedvomno najbolj primerno za varanje prebivalstva in za doseganje večjih možnosti razcepitve Slovenske osvobodilne fronte.

Sadovi angleškega imperializma

PRVI BEGUNEC IZ MOGADISKA, KI SE JE IZKRAL V NEAPOLJU, JE BIL MALI RICCARDO GRECO. POGROM ITALIJANOV V SOMALIJU JE BIL DELO ANGLEŠKEGA IMPERIALIZMA, KATEREMU DE GASPERI LIŽE PETE NA SKODO ITALIJAN, DEMOKRATČNEGA LJUDSTVA.

tudi zaradi podpore krajevnih magnatov, da ne govorimo o okupacijski upravi. V demokristjanski stranki vidijo izrazito fašistično in druga zakrinkana gibanja popolnoma pravi največji gibanje. Razvoj politike. Razvoj politike vedno bolj jasno dokazuje hegemonistično smer krizanske demokracije nad vsem krajevnim reakcionarnim gibanjem in neizbežno, čeprav formalno prilagoditev drugih gibanj temu položaju. Ni slučajno največje politične osebnosti v reakcionarnem taboru Ilof Santin. Ravno zaradi tega pride od časa do časa do bojazljivih poizkusov cepitve v vseh teh gibanjih utesitvi demokristjanskega, toda ti poizkusi ostanejo le poizkusi zaradi neoblasti in bojazljivosti pobudnikov, ki ne uspejo priti za nartji na dan z dejanji. Posebno socialistična stranka privlači veliko krizo. Vsek da se jasneje vidi, da so socialistični voditelji taki samo po imenu, dočim so v dejnih dobri demokristjani, če ne še slabše.

kot demokrati načelno ne nasprotujemo nobeni ideologiji, dopuščamo, da se ta razvija na podlagi evolucije. Odklaniamo pa marksizem, ki ni v skladu ne s slovensko ne z evropsko mentaliteto. Vse rasistične in protikomunistične osti, ki so tako priljubljene raznim Spenglerjem in Goebbelsom, so vsebovane v tej izjavi, da ne navajam številnih drugih odstavkov, ki osvetlujejo z jasnostjo, ki ji ni para, kakšen je namen te nove agencije imperializma. Z druge strani pomeni to, da je šel proces diferenciacije zelo daleč, da sedaj ni več mogoče ostati v ozadju in delovati za kulisami. Gospodar je sklenil, da jih potisne v javnost, in klanci so to izvršili.

Ni gol slučaj, da je ta zveza nastala sedaj in ne prej. Tem gospodom bi bilo nemoogoče nastopiti, ko je tekla

EVROPSKE FILMSKE IGRALCE, KI JIH JE ZELJA PO DENARJU PRIVABILA V AMERIKO, PROIZVAJALCI AMERIŠKEGA FILMA S PRIDOM UPORABLJAJO V SVOJH FILMIH NA SLIKI VIDIMO FRANCOZA MAURICIA CHEVALIERJA, ZNANEGA KABARETNEGA PEVCA IN FILMSKEGA IGRALCA, KI JE ZA SNEMANJE ENEGA FILMA ZAHTEVAL 150 MILIJONOV FRANKOV, ŠVEDINJO INGRID BERGMANOVO IN FRANCOZA CHARLESA BOYERJA.

AMERIŠKI FILM

cenena duševna omama

V ameriškem filmu je mesto samo za orgije - Ljudje, ki so širili v ameriškem filmu človečanske ideale, so na seznamu Ku Klux Klana

Sovjetski filmski režiser in profesor moskovske Filmske akademije S. M. Eisenstein je meho pred smrtjo napisal za sovjetski časopis «Znanost in življenje» članek, v katerem je obrazložil mnenje sovjetskega človeka o ameriškem filmu. Članek vsebuje med drugim tudi naslednje:

«Hollywoodska proizvodnja je dala že več ukrepih reakcionarnih filmov. Dovolj je, če navedemo v dokaz enega izmed najbolj popularnih ameriških filmov «Muhe ljudstva» v režiji D. Griffitha, film, ki odkriva proslavlja povsem fašistično organizacijo Ku-Klux-Klan.

V ameriški filmski proizvodnji so se pad pojavljali scenariji o socialnih problemih. Taki filmi se pa niso uveljavili, ter takšne teme niso bile nikoli v skladu s misljenjem ameriških filmskih magnatov. Kljub raznim težavam so se pojavljali na filmskem platnu filmi, ki so gledalcem prikazovali stvarno življenje gentlemenov v «Božji zemlji» - Good's ows country - kot Američani nežno imenujejo svojo deželo.

V tridesetih letih se je pojavil film «Velika hiša», ki je popolnoma realistično prikazal življenje v tej deželi, življenje, ki vzbuja upor zatiranj.

Pozneje je nastal v Ameriki film «Pobegli kaznjenci». To je bil prepričevalen dokaz o nepravilnosti in mrhašnjavstvu ameriškega sodnega postopka, tega stroja, neusmiljenega proti vsakemu, ki mu pride pod kožesa.

Filmi, kakršna sta «Sodni jezi» po Johnu Steinbecku in «Tobanih cestah» po Erskinu Caldwellu, dajejo prav tako kakor romana omenjenih piscev jasno sliko o strahotnem izrabljanju brezposelnih in o brezupnem položaju uničenih malih kmetov v južnih državah, ki živitarijo človeka nevredno življenje.

Nedavno so v Ameriki vrtili film «Boomerang», ki podrobno in verno prikazuje politične eksperimente na nižjih mestih z vsemi njihovimi mahinacijami, da bi se povzpeli do višjega položaja. Ti ljudje brez vesti in v svojem stremljenju zvozniki celo nedolžnega človeka obsodijo na smrt.

Prej ta film živo prikazuje metode, ki jih uporablja ameriška prisilovalna policija, da bi prisilila osumljenca k priznanju. Eden izmed igralcev pravi: «Po zakonu je prepovedano nasilje nad osumljencem, nič pa zakonik ne govori o tem, da mora osumljena oseba pred zasliševanjem spat. Tako torej ravnaš z osumljeni, samo da bi iz njih izsilili priznanje, ki je potrebno prisilovalnim oblastem.

Prav, ki so več ali manj objektivna podoba stvarnosti v USA, je zadnje čase vedno manj. Izpodbirajo jih v čisto drugem duhu izdelani filmi. Ameriška

BIČALI SO ME

A Angliji, dežel Bevinove «demokracije», je še do danes ostal v veljavi zakon, ki določa, da za nekatere prestopke lahko ljudi obsodijo na telesno kazen bičanja. V tem članiku, ki smo ga prebrali v londonskega časopisa «Eynolds News», pretresljivo opisuje štletni Patriok Quirk, kaj pomeni ta srednjeveška tortura za človeka.

Od trenutka, ko sem bil od sodišča v Old Bailey obojen na 15 udarcov z žilavko, nisem mogel več misliti na nobeno drugo stvar.

Podnevi sem neprestano hodil po celici v Wandsworthu ter se tresel ob misli na muke, ki jih bom moral pretrpeti. Ponoči pa nisem mogel spati zaradi teh misli. Vse telo se mi je treslo.

Ker sem bil stalni obsilovalec mesta, kjer se zbira podzemni svet, sem večkrat ališal pripovedovati od svojih znancev, kako ljudje kričijo, ko jim na glavo hrbet padajo udarci biča.

Dnevi so minevali. Končno nisem mogel več zdržati. Odlodil sem se, da si bom vzel življenje, okno. Nato sem stopil nanj in vtaknil zanko okoli vratu. Vse je bilo pripravljeno za samomor. V zadnjem trenutku me je izdal pogum.

Postal sem še bolj zagrenjen in izgubil sem vsako upanje, da bi se rešil bičanja. Zdel sem, da bi umrl pod bičem. Tako bi javnost v svojem ogorčenju prisilila vlado, da ne bi nikogar več obsodila na to barbaro kazen.

Tako sem čakal dolge štiri tedne. Nekoga dne pa sem opazil, da so zaklepali kazenjenca v celice prej kot po navadi. Takoj sem vedel, da je konec čakanja. Ne dolgo potem sta vstopila v mojo celico dva paznika. Zdelo se mi je, da sta grobarja, ki sta prišla po mrliča. Najprej sta me odpeljala k zdravniku, ki me je pregledal, če bom lahko izdržal kazen. Nato pa sta me vodila po dolgem hodniku, kjer je visela tesnoba kakor v moji duši. Med potjo sta mi pripeljala dva kaznjence: «Samo pogumno, sinko, kmalu bo končano!» Hvalno sem se jima zahvalil s pogledom.

Ko smo prišli v prostor, kjer se vrši bičanje, je bil že pripravljen leseni triletnik, kamor pričevoje kaznjence.

Čakali so nas upravniki, njegov pomočnik, zdravnik in skupina letniških peznikov. Nato so me privozali.

RICHARD WRIGHT, ZNANI PISATELJ, KI JE ZARADI PREGANJANJA SVOJIH SROJAKOV CRNCEV IZJAVIL, DA SE V AMERIKO NE BO VEČ VRNIL. V PARIZU JE DEJAL: «OSTAL BOM V EVROPI, KJER JE SVOBODA GOVORA».

SLOVENSKO ŠOLSTVO

NA TRŽAŠKEM OZEMLJU

ŠOLSKO OBLASTI NE UPOŠTEVAJO VZGOJNIH NAČEL IN NE SPOŠTUJEJO ZAKONOV, PRI ČEMER NOSI GLAVNO KRIVDO OKUPACIJSKA VOJAŠKA UPRAVA - SLOVENSKIM OTROKOM TAKE ŠOLE, ZA KAKRŠNE SO SE BORILI NJIHOVI OČETJE

Slovensko šolstvo, ki ga je fašizem popolnoma zatrl, je bilo obnovljeno med osvobodilno borbo. Ko so naši partizani osvobodili ozemlje, so tudi sami ljudje odvarjali slovenske šole. Primanjkovalo je strokovnega učitelstva, pa so se kljub temu našli poudarjeni učitelji, ki so s svojo ljubeznijo pričele orati ledino v šolstvu.

Ob prevzemu oblasti je vojaška okupacijska uprava našla še povsod otvorene slovenske šole, ki jih je prevzela v svojo upravo. Položaj slovenskih šol v samem mestu je postal zelo težek.

Slovska šolstva, ki jih je zavedlo vojaštvo, je to le zelo nerado izpraznjevalo, zaradi česar je zopet trpel pouk. Se danes je na primer pouk v šoli pri Sv. Ani in pri Sv. Jakobu v vsaki učilnici v treh temenah.

Slovenske šole so tudi zelo slabo opremljene, med tem ko prejemo italijanske šole vse šolske potrebščine od Lega Nazionale. Anglo-ameriška vojaška uprava dovoljuje Legi Nazionale vmešati

vati se v šolske zadeve, prepoveduje pa na slovenskih šolah delovanje roditeljskih svetov, ki nimajo političnega značaja in katerih skrb je samo razvoj šolstva.

Vojaška uprava pa kaže svojo pristranost tudi v učnem načrtu. V programu za pouk zgodovine in zemljepisja je prvotno sploh opustila pouk slovenske zgodovine in zemljepisja. Šele na protest svetovnih društev je bil uveden v učni pouk slovenske zgodovine in zemljepisja, toda le do leta 1920. Popolnoma pa je prepovedala pouk zgodovine narodno-osvobodilne borbe.

V slovenske šole je vojaška uprava uvedla polobezčen pouk italijanske, ki jo je vključila v redni pouk. Ker so bili na ta način prikrasjeni slovenski otroci v pouku slovensčine, je vojaška uprava na protest roditeljskih svetov uvedla pouk italijanske kot neobvezni predmet in dodan k rednemu pouku.

Mnogo sporov in neprilic je povzročilo vprašanje slovenskih učnih knjig. Ljudska oblast je že leta 1915 uvedla šolske knjige, pisane v duhu narodno-osvobodilne borbe. Vojaški upravi seveda te knjige niso bile všeč, ter je leta 1916 izdala za nekatere razrede črtnice, ki niti pedagoško niti ideološko ne odgovarjajo. Prav tako je prišla preganjati otroška lista «Cicibani» in «Pionir» in je prišlo že tako daleč, da so učitelji in nadzorniki, verni klapi imperializma, stikali po torbikah učencev; sami pa so se podpirali razdeljevanje in prodajo otroškega lista «Pastirčka», ki popolnoma nasprotuje demokratičnemu gibanju ljudstva.

Zdravniški pregledi na slovenskih šolah izvajajo zdravniki, ki ne obvladajo slovenskega jezika; zaman so bili do danes vsi protesti roditeljskih svetov, da bi dobile slovenske šole slovenske zdravnike.

Duševno zaostali italijanski otroci so delni posebnega pouka v zato ustanovljenem zavodu; za slovenske duševno zaostale otroke

se do danes še nihče ni pobrigal, da bi jim ustanovili zavod, kjer bi se učili.

Cim je vojaška uprava prevzela upravo nad slovenskim šolstvom, je namestila v šolah učitelje, ki niso strokovno usposobljeni in ki so celo zbežali iz domovine iz strahu pred sodbo ljudstva. Dočim imajo danes vsi učitelji bencinski službo v slovenskih šolah, so še danes brez dela učitelji domaćini, ki so se borili proti najhujšemu za svobodo slovenskega šolstva.

Roditeljski sveti in ljudske množice so pričeli vstopno borbo proti tem učiteljem in so zahtevali od vojaške uprave njih odstranitev in namestitev domačega učitelstva, ki je v borbi s ljudstvom trpelo in v njem utulo. V zadnjem času so se odnosi slovenskih oblastí do roditeljskih svetov še poslabšali z okrožnico z dne 7. februarja t. l., katera prepoveduje učitelstvu vsako sodelovanje z organizacijami, ki jih šolske oblasti ne priznajo, tu so seveda mislili roditeljski sveti.

Vojaška uprava odpušča in preganja na vse mogoče načine napredne učitelje vse po vzoru fašizma. Zgodilo se je, da so bili učitelji, kakor tudi učiteljice premeščeni iz okolice Gorice v Italijo samo zato, ker so dobavili med ljudstvom. Nekaj učiteljev je bilo celo odpuščenih. Nasprotno pa prihajajo na slovenske šole na Tržaškem ozemlju vse mogoče begunci, ki uživajo popolno zaščito s strani vojaške uprave.

Tudi to šolsko leto so se izvršile številne premeščitve, seveda na veliko škodo otrok, katerih šolskih pouk je zelo trpel.

Iz navedenega sledi, da ne upoštevajo šolske oblasti vzgojnih načel in da se ne ravna po zakonih. Toda tudi za rešitev tega problema je demokratično ljudstvo Tržaškega ozemlja stopilo v odločno borbo, ki jo ne bo končalo vse do tedaj, dokler ne bodo imeli slovenski otroci take šole, kakršno so si želeli in se za njo tudi borili njihovi očetje.

Ivan Mičurin

Ob koncu prejšnjega stoletja je živel v neki skromni kočici prabne ulice Kozlova mali uradni državni zelnar. Službni pasani bi ne opazili niti posebnega na tej hišici, ki je bila podobna vsem drugim. Presenetil pa bi ga vrtil, ki jo je obkrožal. Zelnarški uradnik je pospevil vse svoje proste ure gojiti najbolj čudnih rastlin.

Ivan Mičurin si je namreč postavil nalogo, da bi si pridobil ostri podnebje pokrajine svojih volji in dobil nove vrste rastlin, ki bi prenesle mrzlo podnebje Rusije. Ko se je prišel seznanjati s predstavniki in celjenjem na podlagi znanstvenih metod, se je uvel na sistematično študiranje sprememb na navadnih rastlinah, ki so se pojavile po krležanju z rastlini-mi Severa in Juga.

S polprejzljivim in trdim delom pa je Mičurin uspel, da je po nekaj letih vzgojil rastline, ki so vzdržale hudo zimo ter neke vrste sadja, ki se je odlikovalo po odličnem okusu in lepem zunanem videzu.

Njegov genij ga je vodil do najbolj nenavadnih poizkusov: sposoben je bil krčiti breskve z mandeljini, hrške s jabolki. S krčenjem divje ribnje Uralke stepe z japonskimi črnjami je uspel prideliti novo vrsto sadnega drevesa. Sadeži tega sadnega drevesa niso rastle na drevesu posamezno, temveč v gradi. Ustvaritelj nove narave je tako prisilil vsilje, da so rodile kakor trte.

Nove rastline veljajo za znanstvenika pa uspešno ne glede na temperaturo ter sestavo zemlje. Caristična vlada pa se je kaj malo zanimala za uspehe genialnega sadjarja. Zaradi tega je Mičurin z upanjem sledil dogodkom okrobrske revolucije. V resnici je ona pomenila za njega novo življenje.

Na iniciativu Lenina so bili dani Mičurinu idejni pogoji za nadaljevanje njegove dela. Ni imel same možnosti ugažati nove vrste rastlin, temveč je lete lahko povečal, kolikor je hotel, kajti sovjetska vlada je iz prabnega Kozlova napravila zelnarstvo sovjetskega sadjarstva. Tja, kjer se je prijel mičurin sam, je prilepil prihajati na stolne učenec. V mestu so zrastle znanstveni inštituti, kolegi in šole za sadjarje. Okoli mesta pa so z praviščno hitrostjo rastle najmodernejši laboratoriji. Mičurin se je z velikim navdušenjem uvel na delo.

Nikdar prej ni Mičurin živel tako polno življenje kot sedaj, ko je podpirala sovjetska vlada. Vagoji je nove rastline, dosegal nove uspehe. Čeprav je dobival številna priznanja za svoje delo, ni nikdar prenehal biti neutrudljivi delavec. Celo v zadnjih trenutkih svojega življenja, ko je bil teko bolel priklenjen na posteljo, so morali k njemu prihajati njegovi pomočniki in mu dajati poročila o novicah pri delu.

Mičurin je umrl 7. junija 1935. ko so bili njegovi urtovi že v cvetju.

Danes pa zori sadje velikega znanstvenika na tisočih ha sovjetske zemlje in predstavlja sine bol novega zmagovitega življenja. Na poljih namoženih s kuro junakov pa raste novo seme.

TRST PRED PETDESETIMI LETI

Takratna politična nestrpnost italijanskih šovinistov ni prav nič zaostajala za miselnostjo današnjih hujskačev

Verjetno je med starejšimi tržaškimi Slovenci prav biva narodna delavica in publicistka Marica Gregorič tista, ki bo mlajšemu rodu vedela povedati največ zanimivosti o dogodkih iz tržaškega življenja v zadnjih desetletjih tega stoletja. Nesmejano in vedrega značaja smo jo našli na njenem domu. Ze iz odgovora na prvo vprašanje je tudi nam postalo jasno, da so pred 50 leti imeli tržaški Slovenci iste sitnosti, kot jih imamo mi sedaj, z različnimi poturicami in šovinisti, ki so nam odrekli narodne pravice. Gregoričeva je kot mlada slovenska učiteljica v Skednju imela za šolskega upravitelja nekoga političnjaka, Hrvača Seveha. Ker je nekdo zahteval, naj ji primlek pijejo s slovenskim pravopisom, in pripomnila, da so pač vsi primlki na iste slovenske izvora, se je Gregoričeva zamerila. Ovdaj jo je šolskemu oddelku mestne tržaške občine, pod katero je šola spadala. Tam je uradnoval prav tako političnjak, Hrvat Slokovich. Ker pa je bil tedaj magistrat v prav takšnih šovinističnih rokah, kot je danes, so Gregoričeva odslužila službo z izgovorom, da se je neoposljivo vedla do svojega

predstojnika in mu delala opazke. Tako je tržaška Slovenka ostala na cesti pol leta. Šele na intervencijo dr. Ribara, ki se je za njo zavzel, so jo zopet vzel v mestno službo in jo dodelili šoli pri Sv. Ivanu, kjer je kot mlada suplenta nadomestovala prav tako drugo tržaško literarno delavko Nadliškovo, mater našega kulturnega urednika dr. Bartola. Prav tedaj je nadaljevala Gregoričeva, je bila velika gonja, da bi čim več slovenskih otrok vpisali v italijanske šole. V Skednju je poučevala tedaj verouk kaplan Logar. Neko nedeljo je pri pridi opozoril slovenske matere, naj pošiljajo svoje otroke v slovenske šole, da jih ne bodo otroci preklinjali v italijanskem jeziku. Šolski nadzornik Sovich, ki je volunir v cerkvi, je Logarja prijavil magistratu in je kaplan bil takoj kazensko premečen v Istro. Precej so v tistih letih razgibale Skedenj in Trst volitve v mestni svet. Čeprav je tedaj v Skednju skoraj popolnoma prevladoval slovenski živelj, je zaradi izdajalskega podjetja cikorjarskega učitelja Svetovlčanca Ivana Ponde, ki se je izljal magistratu, zmagal blok bivšega italijanskega senatorja Vanelija. Za cikorjarske je naše ljudstvo tedaj označevalo

vse one poturice, ki so pozabili na svoj jezik in narod ter so se za skledo lebe prodajali tujcem. To devolo in razočaranje zaradi izgube pri volitvah je Gregoričeva opisala v podlistku v »Edinosti«: »Po volitvah. Učinek danke je bil tak, da je bila »Edinost« popolnoma razprodana. Gregoričeva pa so klicali zopet na magistrat in jo ošeli.

Tudi pri praznovanju 25-letnice Ciril-Metodove družbe v Trstu, kateri so prisostvovali ljubljanski gostje dr. Tavcar, Seneković in Hudovernik je naša popularna delavica sodelovala. Na pobudo Emile Adamiča je sestavila proleg, ki so ga deklamirali v Narodnem domu. Kot tržaška delegatka se je udeležila tudi proslavne ustanovitve Ciril-Metodove družbe v Pljuju, kjer so jo v tedanjem nemškem gnezdu Nemci obmetali z gnili jajci in krompirjem. Podobno kot danes tukajšnji tržaški šovinisti mečejo bombe na naše ljudi. Brezdomno je bila Gregoričeva pozna večini Primorcev tudi kot plodovita pisateljica, dopisnica in urednica. Takoj po maturi v Gorici je pod moškimi psevdonimi začela priobčevati v »Edinosti« članke, prevode in črtice. Pesmi in črtice je priobčevala tudi v »Tržaški Slovenki« in dnevniki »Vesni«, ki jo je urejeval Ivan Cankar. Posiljala je svoje prispevke tudi v tedanji slovenski reviji. Med temi ljubljanskemu »Domu in svetu«, »Slovanu«, »Rdečemu prepisu« »Učiteljskemu tovarišu« gorški »Vesni«, »Glasu svobode« v Ameriki in številnim drugim. Odlikovala se je tudi kot prevajalka iz rusčine, francosčine, italijansčine, nemščine in arbohrvaščine. Njeno »Veroniko Deseniškov«, žoligro v petih dejanjih, je igralo slovensko tržaško gledališče v Narodnem domu. Vsa ta leta je tudi veliko potovala po Evropi in Afriki. Bila je med redkimi Slovenci, ki so obiskali kraje celo preko one strani severnega poverstva. O takih zanimivih potovanjih je imela v tržaškem Narodnem domu večkrat predavanja.

Ko je po prvi svetovni vojni naš narod padel pod italijansko gospodstvo, se je Gregoričeva zavzela svoje dolžnosti kot publicistke. Slovensko časopisje je začelo počasi izgubljati, zato je začela izdajati ženski literarni mesečnik »Adriankov«, v katerem so

PO DELU ZA OBNOVO SVOJE DOMOVINE IN ZA UREŠNICEV PETLETNEGA NACRTA, PRI KATEREM SO DELUJE JUGOSLOVANSKA MLADINA Z VELIKO LJUBEZNIJO, PLEŠEJO MLADINCI IN MLADINKE NARODNI PLES »KOLO«.

VREMSKA DOLINA

KIRAŠKI

II. DEL, V KATEREM NAM PIŠEC NAJPRED BREZ STRAHU IZDA SKRIVNOST

ŠKOFELJCEV, NE DA BI SE BAL MAŠČEVANJA, PITA SOROJATE Z „ŽAKLARJI“ TER KONČA S POHODI MRLIČEV BREZ GLAV

PARADIŽ

FRANCE MAGAJNA

Zdaj pride na vrsto naslednja velika vaba — Skofelje. Prebivalci te vasi govorijo jezik, ki je močno podoben slovenskemu. Kadar rečejo oni »Pusti koto, pače roča, pomeni to v našem jeziku »Pusti koto, ker peče ročja«. Človek bi skoraj mislil, da je njihov jezik soroden slovenskemu. Njihov dravski grb je rdeč, a o tem bom že pozneje kaj povedal.

Skofeljsko so se proslavili že v davnih dneh. Odhajali so namreč v velikih trumah v pisne gospodove in tam nabirali mraivilničja jajca. V pletenih oprtnjakih so jih nosili v Trst in jih prodajali tistim, ki so imeli komarčice. Drobne pitčke imajo mraivilničja jajca strahno rade, pa naj bodo ta pripravljenja na tako ali drugačno rihito. Od telesnega ustroja komarčica je odvisno, če mu bodo prijala trda kuhana mraivilničja jajca ali pa ovrta na volovsko oko. Laški imajo baje najrajši taka, ki so lepo okrasna in obložena s čebulo. Toraj, ta nekdanja slavna škofeljska industrija, je v zadnjih desetletjih do kraja propala. Le v spominu se nam je ohranila. Na vsak način pa, če boste srečali na cesti človeka iz Vremske doline in bo držal po mraivilničji, ste lahko prepričani, da je to Skofelja.

Zdaj pridemo do moje narčne vazele, ki jo varuje nam sveti Jošt. To so Gornje Vreme. Gornje Vreme so najodličnejši kraj celega sveta. Ne zaradi tega, ker se je tu rodil (in še zdaj živi tu) naš veličastni gospod avtor. Sloves Gornjih Vrem ima korvine daleč v preteklosti. Slavna rokavničarska bratovščina iz Jurčičevih časov je imela v Gornjih Vrelih odlične zastopnike. Poslednji rokavničar je nekoga dne tegnila te naše vase kakor kafa. Ko je namreč zvečer molil rožni venec, se je na zunanjih strani okna pokazala človeška roka s razprostrtimi prsti. To je bil mautski kito »Pojdi!« Možak je pretrgal močvetu na sredi in se izmuznil na dvorišče. Nikoli več ga ni družina videla in nobena njegova žlahta ni več čula o njem. Bred dvoma je odšel v družbi rokavničarskih bratov na junaški pohod v kak priložitostni kraj, kjer naj bi v lepi sloji umaknili nekomo kanga klobas ali mu odvedli iz hleva krovca. Čisto mogoče je,

da se je tole zgodilo: Lastnik krave ali klobas se je predčasno prebudil in je v svoji nespretnosti dvignil premočan glas. Posledica je bila ta, da je neki neznan upornik česnil našega vremskega junaka s polenom po glavi. Ako se je to res tako zgodilo, potem ni nič čudnega, če se naš slavni prednik ni mogel pravočasno vrniti domov. Danes pač počiva v tuji zemlji. Ko bomo natančno dognali, kje je njegov grob, mu bomo postavili večni spomenik s napisom »Grob neznanega rokavničarja«. Se nekdo drugi iz Gornjih Vrem je bil častni in aktivni član slavne rokavničarske bratovščine. Ta je pa končal svojo krepkostno življenje v koprskih zaporih. On je nedolžen državljani Avstrije izpraznil žepa in jim tako omogočil, da so po smrti dosigli večno izveličanje. Pisano je namreč, da gre laže šivanka skozi kamelino uho kot bogatin v nebesa. Za njegove velike zasluhe mu je država preselila hrano in povsem varno stanovanje v največji palači Kopra, kjer je nekoga lepega dne udaril s petami. Preden se je po poslovlil od toplega istrskega sonca, je pital svojemu sorodniku v Vreme: »Pridi! Ne bo ti žal. Dedoval boš po meni«. Sorodnik je tekel k župniku posvetovati se. »Ne«, je rekel gospod. »Nikar ne želi ti stih njegovih krovih ovano-krovci«. In tako se je zgodilo, da je sorodnik ostal doma, krovave ovancarice so pa še zdaj zapokane neke v naši gmajni.

Kadar hočejo nas Gornjevremce bližnji kosele močno počastiti, nam rečejo »Žaklarji«. Od kod smo neki dobili ta lepo zvunič vitezski naslov? V davnihi tiči ta uganka, s globokim premišljevanjem jo pa lahko rešimo tudi danes. Naši davni predjedje so bili kmetovalci. Bili so palantni ljudje. Dobro so vedeli, da je mogoče z imenjavno semen, globokim oranjem in močnim gnojenjem povečati pridelke. Ampak tak postopek je utrudljivo, povzroča stroške in je naposled zelo počasen. Koliko prej je dosežen uspeh, če vsakega podjeten človek žalek pod pasuho in se v temni noči napije na islet no sosedovo polje! V dobri uri je že lahko nazaj doma. Predstavlja si veliko veselje držanje, ko oče upravnega pre-

Torej tako bi bila začetna zgodovina našega naselja »Žaklarji«. Moderna doba naših ljudi tedaj še ni dočela pokvariti. Se vedno so verjeli v oprnico in skoro vsak, ki je v nočnih urah lažil okoli, je srečal na samotni cesti procesijo mrličev brez glav. Takih procesij je v tistih dneh bilo čuda veliko. Skoro vsaki tisti, ki je v nočnih urah hodil z žaklijem na polje, je srečal tako procesijo. Ti mrliči, ki so hodili na nočne pohode in so bili brez glav, so bili le redkodo dobro razpoloženi. Njihova največja zabava je bila, da so ponočnjaka, ki so ga zalotili sredi noči na cesti, kratko in malo zmelili v sončni prah. Saj, ko bi ga ophali kakor ječmen ali ko bi napravili iz njega zdrob, toda v sončni prah so ga zmelili! Ali si morete misliti bolj strašne reči? Zatorej, tisti naši pradedi, ki so imeli bolj šibko srce, niso v nočnih urah nikoli zapustili rodnega krova — na splošno, če so čuli sumljive glasove zunaj, so se temeljito pogrnili po glavi in se na tak način rešili strahot nočnih ur. Tudi če je krovica na dvorišču zamukala v slovo in so jo dobro čuli, niso pomislili glave izpod odej. Tako se je naš rod ohranil do današnjih dni. (Se nadaljuje)

Triindvajsetega marca ob petih zjutraj v Trstu

Nujni opravi ki so me v četrtak zadržali, da nisem več ujel zadnjega parnika za Koper. Tako sem bil prisiljen prenočiti v mestu. Vstal sem ob petih po tržaški uri. Mesto je še spalo, le mesarji so že odpirali svoje prodajalne.

Po strmi ulici sem odšel proti Goldenjegovemu trgu in spotoma premišljeval, kaj je imel poudariti opravič nad mestom zrakoplov, ki mi je zelo nagajal s svojim brnenjem pri spanju. Na Garibaldijevem trgu sta prišla iz stranske ulice dva civilna policaja. Se otroka so me doma opozorjali, da nimam sreče tisti dan, ko ti črna mačka prekriza pot. Ker ne verjamem v vraže, sem se podvizal naprej in glej: na Goldenjegovem trgu sta ponovno dva. Bil sem prepričan o resničnosti pregovora: v tretje gre rudo. Na Kormu vidim znova dva in se je napoved na ta način potrdila.

Kaj v resnici ni v Trstu ob tej uri nobenega pravega Tržičana? No, na Bormnem trgu se vendar pojavi pravi in pristni Tržičan. Ta pa je znova uganka. Kako bi gal imenoval, ker ima poseben poklic. Mislim, da bi mu ime »pobirčilo« kar pristojalo. Dež, ki je nalahko padal čez noč, mu je pokvaril njegov dan. Vraga je razmečala papir in se je tobak odvrtih cigaretnih ogorkov raztresel po asfaltu. Upal je, da mu bo prineslo to jutro dva žepa čikov, ki jih bo potem doma spremenil v cigarete in nato razpel v »prosti prodaji«.

Na Velikem trgu vidim znova dva od »najboljše na svetu«. No, si mislim, dobro strahajo nad spanjem »Tržičanov«. Tistih namreč, ki imajo vse kaj drugega kot naziv pravega Tržičana. Ob pomolu je zasidrana velika in dolga križarka. Visoko na jarmoborh žarijo štiri rdeče točke. Signal, ali radio? V notranjosti še vse spi. Dvakrat po tri in trikrat po dva topova so razmečeni na stolpih. Nima imena, le številko 106 vidim na sprednjih delih rlica. No, to je ima izmed števil Maršalovega plana v Trstu.

Na pomolu poleg križarke stoji nepremično »tržaška segnorina«. Ko grem prav tam mimo, se niti ne ozre, tako je zaverovana v ladjol, ali tiste, ki spijo v njej. Pred petimi leti je še bila prava Tržičanka, danes ni več. Dogodki in svet so jo kot sto in sto drugih iztrgali iz družbe pravih Tržičanov. Zato pa jo vleče do tistih, ki spijo tam notri.

S policaji in topovi strahajo, da bi se nekaj, kar je pravih Tržičanov tako tuje, uveljavilo. Ne kaj, kar ni od tu, kar se ne more oprjeti, predstavlja ta ladjol. Tržičani si želijo vse kaj drugega. Željavi, ki se že rišejo kot pošastne silhuete, dolgi za pomolom čakajo, da bi se njihovi zarjaveli sklepi razvijali v delu razkladanja in nakladanja. Pesem dela bi radi zapeli, pa jim to ovirajo prav teke križarke. Tuje navade bi radi zasidrali tu nekateri s policijo in topovi.

Prvi tramvaj šumno pridri od postaje. Kar oddahnem se, da vendar vidim prave Tržičane. Delavci se že peljejo na delo. »Senjorina« ob križarki se naglo okrene in ko opazi same delavce, odhiti v nasprotno smer. Mahjen dveletni sinček tovariša pri Sv. Jakobu, kjer sem prenočil, je še v sanjah ponavljal: »Pardon, papa«, besede, ki si jih je že zapomnil od očeta, ki ga dobro vzgaja.

Tako bi morali prositi tudi — tujci, okupatorji te zemlje naše ljudi. Vredni so takega spoštovanja. Od tega vztrajnega, delavskega ljudstva se obračajo le propadle »senjorine«. Ljudstvo Trsta gre svojo pot naprej in se na take niti ne ozre.

Točno ob šestih se oglasi na križarki budnica. Čudno odmeva v prebujajoče se jutro naglas tuje govornice. Osamljen se mota odmev med stene palač ob pomolu in zamre na Velikem trgu. Odgovorita mi le dva galeba, ki ju je ta glas prebudil iz spanja. In še ta njiju odgovor je karanje, da so ju motili v spanju.

P. A. OGAREV

Morska deklica?

ANGLESKA FILMSKA IGRALKA GLYNIS JOHNS V VLOGI SIRENE V NEKEM ANGLESKEM FILMU O SIRENAH

Hitlerjevi zadnji dnevi

HITLER, KI JE ŽIVEL SAMO V SVOJEM GLAVNEM STANU SREDI LIVAD, GOZDOV IN JEZER, NI HOTEL NIKDAR VEDETI IN SPOZNATI VOJNIH STRAHOT

Kmalu se je pokazalo, da je bila kampanja za ustanovitev organizacije »Wehrwolf« brezuspešna, ker so prodajale sovrzne armade zelo hitro, nemški narod pa se je malone so glasno odrekli vojni lake vrste. Niti najboljši hitlerjevski vojski se niso odzvali tem pozivu.

Ko so ameriške čete obkolile iz Norveške prepejano šesto plininsko strelsko divizijo SS v planinah Tauernu, je Hitler začel poveljati diviziji, ki je štela 15 tisoč moških, naj se vključijo v skupnino »Wehrwolf«. Toda to se ni zgodilo.

Medtem ko je »Wehrwolf« na zapadu, čeprav z zamudo, odigral nekakšno vlogo, je morala na vzhodu ustna in pisarna propaganda nadvisiti prebivalstvo za ogorčeno borbo proti Rdeči armadi. Sredi marca je bil pritenjen v to propagandistično kampanjo tudi Guderian. Nastopil je na konferenci nemških in tujih novinarjev v veliki dvorani ministrstva za propagando in govoril o zverstvi na vzhodu. Tčas je strah, neskončen val beguncev vedno bolj naraščal in se valil ko plaz. Na obeh straneh z vzhoda drseči cest so se kopičili polomljeni kamioni ter trupla ljudi in živali, ki sta jih pokosila lakota in mraz. Na berlinske kolodvore so vsak hip prihajali vlakci, polni beguncem. Mnogi so se vozili v odprti žitinskih vagonih in zasuli s snegom umirali od mraza. Smrt je kosila desno in levo. Nepopolno trpljenje na usokem koraku, strašna beda, povrh pa še napadi sovražnih letal.

Toda Hitler vsega tega ni videl ali ni hotel videti, da bi njegovih agencialnih odločitev nič ne oviralo. Zadržna leta vojne skoraj sploh ni zapuščal svojega glavnega stana v Rastenburgu v vzhodni Prusiji in živel je v mestecu sredi livad, gozdov in jezer. Tšina in lepota tega mesta nista s ničemer spominjala na vojne strahote. Za Hitlerja so bile vojne samo številke in znaki, ki jih je delal z modrim in rdečim svinčnikom na generalstabilnih zemljevidih. Videl ni niti dokumentarnih filmov o opustošenju, ki ga je povzročalo bombardiranje, kar bi mu pokazalo vsaj približno sliko stvarnosti. Kaj je vedel o trpljenju civilnega prebivalstva? Njegov okoličja se je vztrajno prazdevala, da bi ostala ta usoda namoprevrta nedotaknjena.

Churchill, ki ga je Hitler nekoč imenoval »idiota« v vojskih vprašanjih, je prihajal na razvaline Londona, da je s svojim besedami dvigal duha prebivalstva, s svojo znano ogaro in palico je hodil celo na prednje položaje navduševat svoje vojske. Adolf Hitler pa se je skrival po gozdovih vzhodne Prusije, za hrbotom cele armade s težkim orožjem oboroženih esesovcev, in nikoli ni obiskal prebivalcev prizadetih mest ali front.

Po drugi strani pa je imel Hitler dovolj časa, da se je ukvarjal z različni malenkostmi. Odlagal je državne posele in vojne odločbe, od česar je bila odvisna usoda mnogih tisočev ljudi, da se je ukvarjal s kakim novim redom. Se v marcu 1945 so mu prinesli na njegovo povelje iz tovarne vzorce novega denarja. Razen tega je pospeval cele ure fantastičnih nartov o preureditvi glavnega mesta in drugih velikih nemških mest. Tu bi utegnil kdaj reči, da je bil to zamaj potikele in razvedrilo, da se je tudi Roosevelt ukvarjal z zbiranjem zamak, toda takidi, kakor sta bila Churchill in Roosevelt so bili dovolj pametni, da so poverili vprašanje svojim generalom. Samo enkrat je Adolf Hitler mimogrede videl opustošeno glavno mesto. Bil je konec novembra 1944, ko je zaradi »gažane« preselil v Berlin zapustil svoj glavni stan

v Rastenburgu, zvanem »voičja trdnjava«, kjer je bil izvršen nanj 20. julija atentat. Ko se je peljal s posebnim vlakom skozi predmestje Berlina, je bil ob pogledu na to opustošenje presenečen in skrušen. Iz besed, ki jih je takrat govoril svoji okoličji, je razvidno, da ni imel niti najmanjšega pojma o opustošenju, ki ga je zapustilo bombardiranje.

V marcu 1945, ko se je naglo bližala ekonomska in vojna katastrofa Nemčije, se je skušal Guderian vmešati v politiko. Proti poslanikar Barandona, ki je imel zveze z Ribbentropom in generalstabilom, se je domnil z Ribbentropom glede sestanka. 15. marca sem spremljal Guderiana in Barandona na Wilhelmstrasse, kjer je stanoval zunanji ministrski rajha.

Sele takrat je šel Ribbentrop iz Guderianovih ur, da je vojna na bojiščih izgubljena. Guderian je skušal prepričati Ribbentropa, da mora Hitler zdaj po vsaj stili začeti pogajanja z Anglijo in Američani. Toda Ribbentrop tega ni hotel povedati Hitlerju, češ da bi ga Hitler srgel ven ali ustrelil. Sklenjen je bil obrniti se na Himmlerja. Drugi dan se je odpravil Guderian v Prenzlau v Himmlerjev stabi. Tu je bilo sklenjeno poslati k Hitlerju Göring, Himmler pa je privolil, da bo o tem govoril s njim. Odsel je v Karinhauz in cele 4 ure govoril z Göringom. Tudi Göring je bil trdno prepričan o potrebi takega koraka, toda tudi on ni hotel iti k Hitlerju, ker mu ni mogel, kakor je rekel sam, odrediti evstobe. »Češer pa«, je rekel Himmler, »bo tudi mene naglasi. Tedaj je Himmler sklenil, da bo deloval samostojno. Bil je politično daljnovidnejši od Hitlerja in preko Sveda, zdravnikar Kerstena, je še prej vstopil stike s grofom Folke Bernadottom. In ne da bi obvestil Hitlerja, je izpolnil vztrajno zahtevo Svedske ter osvobodil iz koncentracijskih taborišč več tisoč političnih internirancev Norvežanov in Dancev. Himmler je očitno upal, da mu bo to pomagalo rešiti si življenje.

Med pogajanjmi z Bernadottom je imel svojo vlogo Schellenberg, ki mu je bilo narečeno, naj neopazno odpreje internirance iz taborišč, in ki je čisto potovaril na Svedsko. Ko je Ribbentrop vedel za Bernadottovo bitanje v Berlinu, ga je povabil k sebi, toda njun razgovor ni imel političnih posledic. Tedaj je Himmler naročil, naj sporoči Bernadottu, da je on pripravljen pogajati se o kapitulaciji z Anglijo in Američani, ne pa z Rusi. Misli je, da bo lahko razsrdil zavrnike, če jim bo ponudil kapitulacijo nemških čet na zapadni in južni fronti, proti Rusom pa bi nadaljeval vojno. Hitlerja in njegovo okoličjo bi odvrnil, on, Himmler, pa bi prevzel vodstvo v svoje roke. Zavrniki v to seveda niso privolili. Grof Bernadottu navaja v svoji knjižlici »Konec« podrobnosti teh pogajanj. Posebno neugoden vtis je napravil nanj Ribbentrop.

VI. Malo pozneje, okrog 20. marca, je Hitler na zasledanju vojne sveta v velikem kabinetu časovotvoril svojemu načelniku generalstabilu Guderianu, naj gre v zdravilišče zdraviti svoj, Guderian je razumel in se zadovoljil. 30. marca je odpotoval. Katastrofa v Pomeraniji in na Madarskem pa je povzročila pravo razsulo. Zgustili smo Pomeranijo, kar je pomenilo pretrpanje zveza med obema armadama, ki sta bili na področju

Ljudska knjižnica v Šabcu

Kakor drugod po Jugoslaviji, so se tudi v Srbiji po vojni le bolj razvile že obstoječe ljudske knjižnice in so poleg njih ustanovile še številne nove. Med najstarejše in najboljše knjižnice v Srbiji lahko prištevamo ljudsko knjižnico »Zika Popovića« v Šabcu v Srbiji.

Ta knjižnica je septembra lanskega leta praznovala stoletnico svojega obstopa. Sedaj šteje 139 rednih članov, ki imajo pravico, da si lahko sposodijo knjige na dom, dočim smejo nečlani čitati knjige in časopise samo v čitalnici.

Čitalnica poleg knjižnice je vsake dan odprta in prejema 33 jugoslovanskih in 21 revij in časopisov iz tujine. Čitalnico obkrojuje dnevno okrog 100 ljudi, večina so med čitatelji mladi in celo plonirji z nekaj razredne ljudske šole. Knjižnica ima tudi arhiv starih revij in časopisov ter muzej. Ker nimajo dovolj stalnega osebja, vršijo v čitalnici dežurno službo mladinke iz sosednje šole. Petnajst srednješolcev pa opravlja službo pri upostavljanju knjig.

V vseh prostorih vlada vsoenana in red. Ta knjižnica po pomaga tudi manjšim vasi knjižnicam in čitalnicam in obkrojuje okolice s knjigami in strokovnimi nasveti. Knjižničarji in prijatelji knjižnice so obiskali v vseh knjižnicah in jim pomagali s nasveti in delom.

Knjižnica »Zika Popovića« je bila med vojno precej poškodovana, ter se je tudi pozneje morala dolgo boriti s pomanjkanjem prostorov. S pomočjo ljudske oblasti in množičnih organizacij pa je knjižnica prebrodila vse težave in sedaj z uspehom vrši svoje kulturno poslanstvo.

Gdanskica in v Vah. Prusiji. Tudi jurta na Madarskem, sočet na povelje od agoraj, se je končal s umikom, in sicer s zelo velikimi posledicami. Ktr so v obeh turških sodelovalih predvsem čete SS, Hitler pa je vedno imel za usok neuspeha manjkanje fanatizma, so prišli tudi te čete v nemilost.

Ker ni upošteval svoje naloge, je moral Himmler zapustiti položaj komandanta armijske skupine v Pomeraniji. Ne samo Seppu Dietrichu, marveč celim divizijam SS na Madarskem, oficirjem in vojakom so bili strgani znaki s rokavov. Isto usoda je doletela tudi enote iz lesne garde, divizije »Hitlerjugenda« in divizijo »Das Reich«, ki so vdale preje za najboljšo in ki so bile posebno ponosna na svoje loke in rokavice. Ko je izdalj povelja za to kazeno, se je Hitler dal kot norec.

Takrat se je pojavila na vojnih posvetovanjih nova oseba: Guderianov naslednik in novi načelnik štaba vrhovne komande kopnenih čet general Krebe. Vsem tistim, ki so bili očividni zadnjih dogodkov v državni prsorni, je bilo jasno, da bo Hitler izbral Krebea. O Krebeu je bilo znano, da je plamčel nacional-socialist in Hitlerjev priatelj brez pridržka.

Pred to izbiro je bil načelnik štaba pri generalfeldmaršalu Mo-

WERNER VON FRITSCH, NAČISTICNI GENERAL KO JE BIL SE NAČELNIK GLAVNEGA STANA NEMSKJE VOJSKE.

delu. Razen tega je bil še od nekdanj Bohrmannov prijatelj. Se ko so bile bitke na meji Vzhodne Prusije, je izdal povelje o pripravljanju in uporabi obrambne. Bohrmann je bil v tem povelju vmešavan v svoje funkcije. To je povzročilo ostre spopade in Guderian je moral pogniti. Malo pozneje je prišlo med njimi še dodatni spopadi, ki so bili po dogodkih 20. julija doleteli vsaki vojski eden odločilen zastopnik nacional-socialistne stranke. Nekateri teh oficirjev so bili neposredno povezani s Bohrmannom in poročali so mu »da kloni glave ves naš oficeri« in brž sporočil Hitlerju, ki je takoj zahteval od Guderiana pogajanja. Guderian je pisal Bohrmannu zelo ostro pismo, naj se ure v zdravilišče zdraviti svoj, Guderian je razumel in se zadovoljil. 30. marca je odpotoval. Katastrofa v Pomeraniji in na Madarskem pa je povzročila pravo razsulo. Zgustili smo Pomeranijo, kar je pomenilo pretrpanje zveza med obema armadama, ki sta bili na področju

(Se nadaljuje).